

درس اول: هدف زندگی

و فی الارض آيات للموقنين و فی انفسکم افلا تبصرون

در زمین برای اهل یقین نشانه هایی است؛ و نیز در خودتان، آیا نمی نگرید؟!

پیام: برای انتخاب صحیح هدف ها باید در مورد نشانه های الهی در جهان و خودمان تفکر کنیم.

خداوند تک تک موجودات این جهان را برای رسیدن به هدفی آفریده است، هر چند ما آن هدف را ندانیم؛ زیرا او خدایی حکیم و قدرتمند است؛ یعنی هیچ کاری را بیهوده انجام نمی دهد، و بر اساس حق (هدفمند) عمل می کند نه بر باطل (بی هدف).

ما خلقنا السماوات والارض و ما بینهما لاعین ما خلقناهما الا بالحق

و ما آسمان ها و زمین و آنچه بین آنهاست را به بازیچه (بیهوده و بی هدف و باطل) نیافریدیم، آنها را جز به حق خلق نکردیم.

موضوع: هدفمند بودن تمام آفرینش خداوند

پیام: جهان آفرینش بی هدف آفریده نشده بلکه همه موجودات بر اساس هدف حکیمانه آفریده شده اند.

حق بودن آفرینش آسمان ها و زمین یعنی هدفمند بودن خلقت آنها.

در آفرینش انسان نیز هدفی وجود دارد و با گام نهادن در این دنیا فرصتی پیدا کرده تا به هدفش برسد به این دلیل امام علی علیه السلام می فرماید:

ای مردم هیچ کس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لغو کند و او را به خود وا نگذاشته اند تا به کارهای لغو و بی ارزش بپردازد. (ارتباط معنایی با آیه "ما خلقنا السماوات والارض و ما بینهما لاعین")

بین هدف انسان و هدف موجودات دیگر مانند حیوانات و گیاهان تفاوت هایی وجود دارد.

دلیل تفاوت هدف انسان با سایر موجودات ————— ویژگی های خاص انسان و تمایز (تفاوت داشتن) او از سایر موجودات

سه تفاوت انسان با سایر موجودات در رسیدن به هدف:

۱. انسان خودش باید هدفش خلقت خود را بشناسد (تعقل)، آن را انتخاب کند (قدرت انتخاب و اختیار)، و به سوی آن گام بردارد (عزم و اراده) در حالی که گیاهان به صورت طبیعی و حیوانات به صورت غریزی به سوی هدف خود حرکت می کنند.

۲. حیوانات و گیاهان استعداد های محدودی دارند ولی انسان مجموعه ای فراوان از استعداد های مادی و معنوی است. (علت) به همین دلیل گزینه های فراوانی از انتخاب، جلوی روی اوست که باید گزینه درست را از میان صدها گزینه دیگر بیابد (با کمک عقل) و انتخاب نماید. (معلول یا نتیجه)

۳. انسان روحیه ای بی نهایت طلب دارد و عطش او در دستیابی به خواسته هایش نه تنها کم نمی شود، بلکه

- روز به روز افزون می گردد.
- او به دنبال چیزی است که هرگز پایان نپذیرد و تمام نشود.

درحالی که حیوانات و گیاهان هدف های **کوچک و کوتاهی** دارند و هنگامی که به سر حدی از رشد و کمال می رسند **متوقف** می شوند؛ چنان که گویی راهشان پایان یافته است.

انسان ها در انتخاب هدف های مادی و معنوی با هم اختلاف دارند.

این اختلاف ها در انتخاب هدف ها آنچنان گسترده و عمیق است که در بسیاری از مواقع نقطه مشترکی با هم ندارند و در تضاد کامل با هم هستند و انسان سرگردان و متحیر می شود و با خود می گوید آیا خداوند انسان را برای این همه اهداف متفاوت و متضاد آفریده است؟!

مثلا دسته ای دل به پول و ثروت سپرده اند.

دسته ای دیگر سرگرم کشف اسرار جهان شده اند.

برخی برای رسیدن به قدرت تن به هر کاری داده اند.

برخی هنرمندی کرده و به هنرهای گوناگون دل داده اند.

برخی خدمت به خلق را سرلوحه زندگی کرده اند.

برخی در آرزوی قهرمانی در ورزش خود را به رنج انداخته اند.

فعالیت کلاسی صفحه ۴

به نظر شما منشأ این اختلاف ها چیست؟ اختلاف در بینش ها و نگرش های انسان یا نوع نگاه و اندیشه انسان ها؛ یعنی تفاوت نگاه انسان ها به جهان، انسان و خود سبب انتخاب های متنوع و گوناگون آنها می شود و راه آنها را از یکدیگر متفاوت می سازد.

آیا خداوند برای هر گروهی هدف متفاوت در خلقت قرار داده است؟ خیر هر کس با بینش و نگرش خاص خود به سراغ هدفی می رود و راهی را انتخاب می کند. یعنی اگر کسی کمک به دیگران را ارزشمند بداند و ببیند که این کمک کردن روحیه بی نهایت او را سیراب می کند و پاسخ گوی استعدادهای مختلفش است سعی می کند به دیگران کمک کند و کسی که شهرت را عامل رسیدن به این نتایج می داند سعی می کند همه مسیر زندگی خود را در مسیر رسیدن به شهرت قرار دهد.

تفکر در آیات صفحه ۵

به آیات ابتدای درس برگردیم و از قرآن کریم در این زمینه کمک بگیریم. جملات زیر را تکمیل کنید و مشخص کنید که هر جمله از کدام آیه گرفته شده است.

۱. از منظر قرآن کریم، جهان است و به خود وانهاده و نیست.
هفتمند(حق) / بیهوده(باطل، لاعین) آیه: ۱۹۱ آل عمران و ۳۸ و ۳۹ دخان

۲. رسیدن به نگاه درست درباره جهان نیازمند است. تفکر در آفرینش آسمان ها و زمین
و خود انسان آیه: ۱۹۰ و ۱۹۱ آل عمران / ذاریات ۲۱ و ۲۰

۳. اندیشه درباره خلقت ما را به آنجا می رساند که امکان ندارد خداوند برای جهان خلقت
معین نکرده باشد؛ زیرا کسی که خلقت را بی هدف بیابد، خداوند را موجودی فرض کرده
است. هدفی شایسته/ بیهوده کار(غیرحکیم) آیه: ۱۹۱ آل عمران و ۳۸ و ۳۹ دخان

۴. کسی که خداوند را موجودی اینچنین بیندارد، راه رفته و خود را کرده است. خطا
/ گرفتار عذاب جهنم آیه: ۱۹۱ آل عمران

۵. آن کس که با دست خود، خود را گرفتار کند به خود کرده و خداوند از چنین کسی
نمی کند. ظلم / دستگیری آیه: ۱۹۲ آل عمران

۶. اما آن کس که را محکم کند و دل به او بسپارد و به او اعتماد کند و راه و هدف زندگی را از
او بپرسد، در نهایت و با برای ابد همراه خواهد بود. رابطه اش با خدا را / گناهانش
بخشیده شده و از بدی های ش چشم پوشی می شود/ نیکان آیه: ۱۹۳ آل عمران

علت نیاز به ملاک و معیار دقیق در انتخاب هدف ← انتخاب درست هدف

توضیح: با توجه به تفاوت نگاه ها و اندیشه ها و گزینه های بسیار متضاد و مخالف با یکدیگر، برای
اینکه بتوانیم هدف های خود را درست انتخاب کنیم، نیاز به ملاک و معیار داریم که

- ✓ اشتباه را از بین ببرد یا به حداقل برساند.
- ✓ و عمر و فرصتی را که فقط یک بار به ما داده می شود، پر ثمر کند.
- ✓ و رضایت واقعی و همیشگی را به دنبال داشته باشد.

تدبیر صفحه ۷

- برخی از هدف ها محدود و پایان پذیر هستند و تنها پاسخگوی برخی از استعداد های مادی ما هستند. (آیه ۱۸ سوره اسراء)
- اگر کسی این هدف ها را به عنوان هدف اصلی برگزیند، ممکن است به مقداری از آن برسد. (آیه ۱۸ سوره اسراء)
- اگر کسی فقط این هدف ها را انتخاب کند به مقداری از آن می رسد ولی در آخرت هیچ نصیب و بهره ای ندارد و سرانجامش دوزخ است. (آیه ۱۸ سوره اسراء)
- برخی هدف ها پایان ناپذیر و همیشگی اند و پاسخگوی استعداد های مادی و معنوی بیشتری در وجود ما هستند. (آیه ۱۹ سوره اسراء)
- اگر کسی این هدف ها را به عنوان هدف اصلی برگزیند و برای رسیدن به آنها تلاش کند به هدف خود خواهد رسید. (آیه ۱۹ سوره اسراء)
- هدف های پایان ناپذیر همان هدف های اخروی هستند. (آیه ۱۹ سوره اسراء)
- هدف های پایان پذیر همان هدف های دنیوی هستند. (آیه ۱۸ سوره اسراء)

- اصل قرار گرفتن هدف های اخروی مانع بهره مندی انسان از نعمت های دنیایی نمی شوند.
(آیه ۱۹ و ۱۸ سوره اسراء)
 - اگر هدف های دنیوی اصل قرار گیرند مانع رسیدن به هدف های اخروی می شوند.
(آیه ۱۸ سوره اسراء)
- نتیجه: برنامه ریزی انسان باید در بر گیرنده اهداف اخروی و اهداف **دنیوی** باشد و به گونه ای که اهداف **اخروی** اصل قرار گیرند و هدف های دنیوی **فرع** و تابع آنها باشند.

نکاتی مهم در مورد اهداف:

۱. هر دو خوب می باشند و برای زندگی ما ضروری هستند.
۲. نباید هدف های فرعی را به جای هدف های اصلی قرار دهیم که در این صورت مانع ما در رسیدن به اهداف اصلی می شوند و ما را از رسیدن به اهداف بزرگ که خدا ما را برای آن خلق کرده، باز می دارند.
۳. تلاش برای رسیدن به نعمت های دنیا نه تنها بد نیست، بلکه ضروری و خوب است. فقط باید توجه کنیم که برای رسیدن به نعمت های دنیا از انجام فرمان های خدا غافل نشویم که در آن صورت،
 - خوبی ها و زیبایی های ابدی را از دست خواهیم داد
 - و گرفتار رنج های بی پایان خواهیم شد.

بررسی صفحه ۸

اهداف و دل بستگی های فرعی

اهداف و دل بستگی های اصلی

۱. داشتن خانه ای بزرگ در بهترین جا	۱. اطاعت امر خدا و بندگی او
۲. مقام آوردن در رشته های ورزشی	۲. کمک به مظلوم برای رضای خدا
۳. داشتن آخرین مدل ماشین	۳. احترام به پدر و مادر برای اطاعت امر خدا
۴. رفتن به کشوری خاص	۴. کسب علم جهت بالا رفتن معرفت به خدا
۵. داشتن ثروت بسیار	۵. آشنایی با اهل بیت علیهم السلام جهت شناخت صحیح راه
۶. شهرت در سینما	۶. کمک به نیازمندان برای رضای خدا
۷. خوردن غذا برای سیر شدن	۷. اطعام دادن برای رضای خدا
۸. نقش آفرینی در رشته های هنری	۸. مبارزه با دشمن برای رضای خدا

برترین هدف

شعر " چون که صد آمد نود هم پیش ماست " به صورت ضرب المثل برای حقیقتی استفاده می شود که در دل خود چند حقیقت را داشته باشد و دربردارنده مجموعه آنها باشد.

برخی هدف ها در زندگی این گونه اند؛ یعنی به تنهایی دربردارنده هدف های دیگر نیز هستند و رسیدن به آنها برابر با رسیدن به اهداف زیر مجموعه نیز هست. هر چه این هدف ها جامع تر و کامل تر باشند، هدف های بیشتری را در درون خود جای می دهند.

معمولا انسان های زیرک و هوشمند، به سراغ این گونه هدف ها می روند تا به قول معروف با یک تیر چند نشان بزنند.

مثلا امیرالمؤمنین علی علیه السلام رشد و تکامل خود را زیر نظر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم آغاز کرد و به همه کمالات و زیبایی ها دست یافت. وقتی به شخصیت ایشان می نگرید، می بینید که ایشان درمیدان های علم و دانش، رشادت و جنگاوری، سخنوری و خطابه، مهربانی و دوستی، پهلوانی و جوانمردی، نیایش و عبادت، حق طلبی و عدالت، پس از رسول خدا بی نظیر است.

برترین هدف ← همه ما در جست و جوی منبع اصلی خوبی ها و زیبای ها هستیم و تا خود را به آن منبع و مبدأ نرسانیم، آرام و قرار پیدا نخواهیم کرد و از پای نخواهیم نشست. این منبع و سرچشمه خود خداوند است که خالق همه کمالات و زیبایی هاست؛ هر کمال و خوبی از او سرچشمه می گیرد و در جهان گسترده می شود.

هدف نهایی ما ← هدف نهایی ما خداست. چون:

- ✓ جز او کسی نمی تواند روح پایان ناپذیر انسان را سیراب کند
- ✓ و زمینه شکوفا شدن استعدادهای متنوع مادی و معنوی انسان را فراهم آورد.

اگر روح انسان بی نهایت است ← شایسته است که تنها نزدیکی به خدای بزرگ را مقصد نهایی و خوبی های بی پایان را می خواهد ← خود قرار دهد و آماده حضور در پیشگاه او باشد.

منظور از نزدیکی و تقرب به خداوند، نزدیکی مکانی و ظاهری نیست. چه بسا دو نفر در یک مکان در کنار هم باشند ولی هیچ نزدیکی به هم احساس نکنند. نزدیکی به خدا یک نزدیکی حقیقی است، همان طور که دوری از او هم بدترین نوع دوری است.

افراد زیرک با انتخاب خدا به عنوان مقصود (هدف) اصلی زندگی خود، در عین حال که جان و دل به خدا سپرده اند و او را می طلبند، از نعمت های مادی خداوند و خوبی های دنیا، آن طور که خدا اجازه داده بهره می برند و دیگران را هم بهره مند می سازند. در نتیجه هم دنیای سرافراز و عزت مندی دارند و هم آخرت شادی بخشی در انتظار آنان است. **(من کان یرید ثواب الدنیا فعندالله ثواب الدنیا و الآخرة ؛ هر کس نعمت و پاداش دنیا را بخواهد نعمت و پاداش دنیا و آخرت نزد خداست.)**

ای دوست شکر بهتر یا آنکه شکر سازد خوبی قمر بهتر یا آنکه قمر سازد؟

ای باغ تویی خوش تر یا گلشن و گل در تو یا آن که برآرد گل صد نرگس تر سازد؟

ای عقل تو به باشی در دانش و در بینش؟ یا آن که به هر لحظه صد عقل و نظر سازد؟

پیام شعر: چون خدا آفریننده تمام موجودات و خوبی ها و کمالات است و خودش این کمالات را به طور نامحدود دارد پس فقط شایسته است او هدف نهایی و برتر انسان باشد. (باید برترین و جامع ترین اهداف انتخاب شود.) (ارتباط معنایی با آیه من کان یرید ثواب الدنیا فعندالله ثواب الدنیا و الآخرة)

اندیشه و تحقیق صفحه ۱۱

۱. شعر "چون که صد آمد، نود هم پیش ماست" چه ارتباطی با موضوع هدف زندگی دارد؟ هر چه انسان هدف جامع تر و کامل تری را انتخاب کند به هدف های بیشتری می رسد پس شایسته است که بالاترین هدف یعنی تقرب و نزدیکی به خدا را به عنوان برترین هدف اصلی انتخاب کنیم تا به هدف های پایین تر دیگر به هم برسیم.

۲. دلیل بیاورید:

الف) انتخاب خداوند به عنوان هدف اصلی زندگی، نشانه زیرکی مؤمنان است. مومنان هدف برتر؛ یعنی تقرب و نزدیکی به خدا را هدف اصلی خود قرار می دهند و با انتخاب این هدف برتر به هدف های فرعی و اصلی دیگر هم می رسند.

ب. کسی که هدف اصلی زندگی خود را فقط ثروتمند شدن قرار دهد، زیان دیده خواهد بود. چون این فرد هدف فرعی را به جای هدف اصلی قرار داده و بر اساس قرآن و عقل زیان کرده است زیرا ممکن است برای رسیدن به ثروت به هر کاری دست بزند.

۳. شخصی می گوید: "لازمه تقرب به خدا این است که کارهایی مانند کسب مال و ثروت، کنار گذاشته شود" با او موافقت یا خیر؟ چرا؟ خیر زیرا اهداف فرعی مانع رسیدن به اهداف اصلی نیستند قرآن نیز بر این مطالب تاکید دارد.

۴. حکایت زیر را بخوانید و با توجه به آن به سؤال پاسخ دهید.

"مسافری در سفر خود به یک دو راهی رسید، از پیرمردی که در آنجا نشسته بود پرسید: من از کدام یک از این دو راه باید بروم؟ پیرمرد گفت: قصد داری به کجا بروی؟ مسافر جواب داد: نمی دانم! پیرمرد گفت: وقتی نمی دانی به کجا می خواهی بروی، تفاوتی نمی کند که کدام راه را انتخاب کنی!" به نظر شما این حکایت، با کدام یک از بخش های درس در ارتباط است؟ چرا؟ کسی که هدف زندگی خود را انتخاب نکرده است نمی تواند برای زندگی خود برنامه ریزی کند اول باید در زندگی اهداف خود را مشخص کنیم بعد آنها را دسته بندی کنیم و بر اساس اهداف اصلی یا فرعی بودن برای خود برنامه ریزی نماییم.

نمونه سؤالات درس اول

آیات و روایات

۱. با توجه به آیه "و ما خلقنا السماوات و الارض و ما بینها لالعین ما خلقناهما الا بالحق" به سؤالات زیر پاسخ دهید:

الف. آیه بر چه موضوعی دلالت دارد؟ هدفمندی جهان خلقت و بیهوده و باطل نبودن آن

ب. حق بودن آفرینش آسمان ها به چه معناست؟ به معنی هدف دار بودن خلقت آنهاست.

ج. این آیه به چه مطلبی دلالت دارد؟ جهان آفرینش بی هدف آفریده نشده بلکه همه موجودان بر اساس هدف حکیمانه آفریده شده اند. (پیام آیه)

د. به کدام صفت خداوند اشاره دارد؟ حکیم بودن

۲. امام علی علیه السلام در این حدیث به کدام حقیقت اشاره دارند؟ "ای مردم هیچ کس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لغو کند و او را به خود وا نگذاشته اند تا به کارهای لغو و بی ارزش بپردازد." حق بودن و هدفدار بودن و حکیمانه بودن خلقت جهان

۳. آیه "من کان یرید ثواب الدنیا فعند الله ثواب الدنیا والاخره" بیانگر چه مطلبی است؟ افراد زیرک با انتخاب خدا به عنوان مقصود (هدف) اصلی زندگی خود، در عین حال که جان و دل به خدا سپرده اند و او را می طلبند، از نعمت های مادی خداوند و خوبی های دنیا، آن طور که خدا اجازه داده بهره می برند و دیگران را هم بهره مند می سازند. در نتیجه هم دنیای سرافراز و عزت مندی دارند و هم آخرت شادی بخشی در انتظار آنان است.

کامل کردنی

۴. خدا هیچ کاری را بیهوده انجام نمی دهد زیرا او است. حکیم

۵. نام دیگر هدف های اصلی، هدف های است مثال: (هدف های نامحدود، پایان ناپذیر، اخروی مانند: خدمت به خلق خدا، تلاش برای نشر دین، شهادت طلبی و ...)

۶. نام دیگر هدف های فرعی، هدف های است مثال: (هدف های محدود، پایان پذیر، دنیوی مانند: رسیدن به جاه و مقام، قهرمانی در یک رشته ورزشی، کشف اسرار جهان و ...)

تعیین درستی یا نادرستی عبارات

۷. این که انسان به دنبال چیزی است که هرگز پایان نمی پذیرد بیانگر استعداد های متنوع در انسان است. غلط

۸. حیوانات و گیاهان هدف ها و استعداد های محدودی دارند و در حدی از رشد متوقف می شوند. صحیح

۹. علت اصلی اختلاف در هدف های انسان ها تنوع گسترده ای است که در هدف های دنیوی و اخروی وجود دارد. غلط

۱۰. بدترین نوع دوری، دوری از خداست. صحیح

کشف ارتباط

تعیین کنید کدام جمله از ستون اول با جمله از ستون دوم مرتبط است؟ (در ستون دوم یک مورد اضافه است.)

۱. خداوند جهان را هدفمند آفریده (ب) الف. انتخاب هدف اصلی

۲. علت اختلاف در هدف های انسان ها (ج) ب. حکیم بودن خداوند

۳. مقصد نهایی انسان (د) ج. تفاوت در نوع نگاه ها و اندیشه ها

د. تقرب به خدا

کوتاه پاسخ

۱۱. گام نهادن انسان در این دنیا به چه دلیل است؟ فرصتی است برای رسیدن او به هدف.
۱۲. تفاوت هدف انسان با سایر موجودات به چه دلیل است؟ ویژگی های خاص انسان و تمایز (تفاوت داشتن) او از سایر موجودات
۱۳. گام نهادن انسان در این دنیا به چه دلیل است؟ فرصتی است برای رسیدن او به هدف.
۱۴. منشاء اختلاف انسان ها در انتخاب هدف ها در چیست؟ اختلاف در بینش ها و نگرش های انسان یا نوع نگاه و اندیشه انسان ها
۱۵. شعر چون که صد آمد نود هم پیش ماست بیانگر چه موضوعی است؟ برترین هدف هدفی است که دربر گیرنده اهداف دیگر است و رسیدن به آن مساوی با رسیدن به تمام اهداف دیگر است.
۱۶. از بین هدف های فرعی و اصلی کدام خوب هستند؟ هر دو خوب می باشند و برای زندگی ما ضروری هستند.

تشریحی

۱۷. تفاوت انسان با گیاه و حیوان را از نظر اهداف و راه رسیدن به اهداف را بنویسید.
 ۱. انسان خودش باید هدفش خلقت خود را بشناسد، آن را انتخاب کند، و به سوی آن گام بردارد. در حالی که گیاهان به صورت طبیعی و حیوانات به صورت غریزی به سوی هدف خود حرکت می کنند.
 ۲. حیوانات و گیاهان استعداد های محدودی دارند ولی انسان مجموعه ای فراوان از استعداد های مادی و معنوی است. به همین دلیل گزینه های فراوانی از انتخاب، جلوی روی اوست که باید گزینه درست را از میان صدها گزینه دیگر بیابد و انتخاب نماید.
 ۳. انسان روحیه ای بی نهایت طلب دارد و عطش او در دستیابی به خواسته هایش نه تنها کم نمی شود، بلکه روز به روز افزون می گردد. او به دنبال چیزی است که هرگز پایان نپذیرد و تمام نشود. در حالی که حیوانات و گیاهان هدف های کوچک و کوتاهی دارند و هنگامی که به سر حدی از رشد و کمال می رسند متوقف می شوند؛ چنان که گویی راهشان پایان یافته است.
۱۸. انسان برای انتخاب صحیح هدف به چه چیزی نیاز دارد؟ توضیح دهید. ملاک و معیار - با توجه به تفاوت نگاه ها و اندیشه ها و گزینه های بسیار متضاد و مخالف با یکدیگر، برای اینکه بتوانیم هدف های خود را درست انتخاب کنیم، نیاز به ملاک و معیار داریم که اشتباه را از بین ببرد یا به حداقل برساند و عمر و فرصتی را که فقط یک بار به ما داده می شود، پر ثمر کند و رضایت واقعی و همیشگی را به دنبال داشته باشد.
۱۹. چرا نباید هدف های فرعی را به جای هدف های اصلی قرار دهیم؟ زیرا در این صورت مانع ما در رسیدن به اهداف اصلی می شوند و ما را از رسیدن به اهداف بزرگ که خدا ما را برای آن خلق کرده، باز می دارند.
۲۰. آیا تلاش برای رسیدن به نعمت های بد است؟ خیر نه تنها بد نیست، بلکه ضروری و خوب است. فقط باید توجه کنیم که برای رسیدن به نعمت های دنیا از انجام فرمان های خدا غافل نشویم که

در آن صورت، خوبی ها و زیبایی های ابدی را از دست خواهیم داد و گرفتار رنج های بی پایان خواهیم شد.

۲۱. **خداوند در قرآن چه معیار برای اهداف درست تعیین فرموده است؟ چرا؟** اهداف پایان ناپذیر را در زندگی اصل قرار دهیم زیرا اصل قرار گرفتن هدف های اخروی مانع بهره مندی انسان از نعمت های دنیایی نمی شود ولی اگر هدف های دنیوی اصل قرار گیرند مانع رسیدن به هدف های اخروی می شوند.

۲۲. **دو دسته اهداف انسان را نام ببرید و برای هر کدام مثالی بزنید.** هدف های اصلی (نامحدود، پایان ناپذیر، اخروی) مانند: خدمت به خلق خدا، تلاش برای نشر دین، شهادت طلبی و ...

هدف های فرعی (محدود، پایان پذیر، دنیوی) مانند: رسیدن به جاه و مقام، قهرمانی در یک رشته ورزشی، کشف اسرار جهان و ..

۲۳. **منظور از تقرب و نزدیکی به خدا چیست؟** منظور از نزدیکی و تقرب به خداوند، نزدیکی مکانی و ظاهری نیست. چه بسا دو نفر در یک مکان در کنار هم باشند ولی هیچ نزدیکی به هم احساس نکنند. نزدیکی به خدا یک نزدیکی حقیقی است، همان طور که دوری از او هم بدترین نوع دوری است.

۲۴. **افراد زیرک اهداف خود را چگونه انتخاب می کنند؟ و این نوع انتخاب چه نتیجه ای دارد؟** افراد زیرک با انتخاب خدا به عنوان مقصود اصلی زندگی خود، در عین حال که جان و دل به خدا سپرده اند و او را می طلبند، از نعمت های مادی خداوند و خوبی های دنیا، آن طور که خدا اجازه داده بهره می برند و دیگران را هم بهره مند می سازند. در نتیجه هم دنیای سرافراز و عزت مندی دارند و هم آخرت شادی بخشی در انتظار آنان است.

۲۵. **چرا هدف نهایی ما باید تقرب و نزدیکی به خدا باشد؟** چون جز او کسی نمی تواند روح پایان ناپذیر انسان را سیراب کند و زمینه شکوفا شدن استعداد های متنوع مادی و معنوی انسان را فراهم آورد. اگر روح انسان بی نهایت است و خوبی های بی پایان را می خواهد شایسته است که تنها نزدیکی به خدای بزرگ را مقصد نهایی خود قرار دهد و آماده حضور در پیشگاه او باشد.

تعیین گزینه صحیح

۲۶. **بیت زیر به دنبال انتقال کدام مفهوم به مخاطب است؟**

"ای باغ تویی خوش تر یا گلشن و گل در تو یا آن که برآرد گل، صد نرگس تر سازد"

الف. برخی با خوبی ها و زیبایی های درون خود به دنبال هدف می گردند.

ب. برخی از هدف ها به گونه ای هستند که هدف های دیگر را نیز در بر دارند. ☆

۲۷. **در فرایند انتخاب هدف کدام آیه شریفه مصداق "یک تیرو چند نشان" است؟**

الف. و ما خلقنا السماوات و الارض و ما بینهما لاعین ما خلقناهما الا بالحق

ب. من کان یرید ثواب الدنیا فعند الله ثواب الدنیا والاخره ☆

۲۷. برای انتخاب صحیح هدف ها و دل بستن به آنها، کدام فرایند لازم است؟

الف. باید ملاک و معیار داشته باشیم و تا احتمال اشتباه به حداقل برسد ☆

ب. هر فرد با بینش و نگرش خاص خود باید به سراغ هدفی برود و آن را انتخاب کند.

۲۸. آیه مبارکه "و ما خلقنا السماوات و الارض و ما بینهما لاعین ما خلقناهما الا بالحق" بیانگر ... بوده و دست یافتن به پاسخ سوال بسیار مهم و حیاتی است.

الف. هدفمندی جهان - "انسان ها برای چه آفریده شده اند؟" ☆

ب. علم و حکمت خداوند - "چه چیزی روح جاودان انسان را سیراب می کند؟"

۲۹. بازتاب ندانستن هدف زندگی و خلقت انسان ها چیست؟

الف. از دست دادن سرمایه بسیار با ارزش عمر احتمال اشتباه ☆

ب. استفاده درست از عقل و خرد و نرسیدن به سعادت اخروی و دنیوی

پاسخ به سؤالات با توجه به متن

محمد و علی در مورد انتخاب شغل آینده خود در حال گفتگو بودند؛ محمد گفت: من دوست دارم شغلی داشته باشم که مرا به پول زیادی برساند و حسابی مشهورم کند و بتوانم زندگی راحتی در آینده برای خود و خانواده ام تشکیل دهم. علی به او گفت: چرا اینقدر هدف هایت دنیایی و کوچک است خوب نیست. محمد پاسخ داد: هدف های دنیایی هم خوبند هم ضروری فقط باید مراقب باشیم مانع رسیدن به هدف های اصلی ما نشوند و در رسیدن به آنها مراقب انجام دستورات خداوند هم باشیم.

الف. آیا هدف های دنیایی بد هستند؟ خیر هم خوبند و هم در زندگی ضروری هستند.

ب. چه زمانی این هدف ها بد می شوند؟ وقتی که مانع رسیدن ما به هدف های اصلی شوند و در رسیدن به این هدف های دنیایی از انجام دستورات الهی غافل شویم.

درس دوم: قدرت پرواز

گفتیم خداوند انسان را خلق کرده که به برترین هدف؛ یعنی تقرب و نزدیکی به خدا برسد.

خداوند به انسان جایگاه و امتیازی در میان سایر موجودات بخشیده و حتی به او نشان داده که می تواند به مرتبه و مقامی برسد که فرشتگان به پای او افتاده و سجده کنند و او برتر از هر موجودی قرار بگیرد. خداوند برای رسیدن به این مقام سرمایه هایی در اختیار ما قرار داده است.

هدف از در اختیار قرار دادن سرمایه ها به انسان ← پیمودن مسیر کمال

سرمایه های انسان:

- ❖ تعقل و تفکر
- ❖ اختیار و انتخاب
- ❖ سرشت خدا آشنا
- ❖ گرایش به خیر و نیکی و بیزاری از بدی و زشتی
- ❖ نفس لوامه
- ❖ فرستادن پیامبران، پیشوایان پاک و دلسوز، همراه با کتاب راهنما

۱. **عقل** (تعقل، تفکر، اندیشه) : پروردگار، به ما نیرویی عنایت کرده تا

- ✓ با آن بیندیشیم
- ✓ و مسیر درست زندگی را از راه های غلط تشخیص دهیم.
- ✓ حقایق را دریابیم
- ✓ و از جهل و نادانی دور شویم.

الف. نام این توانایی چیست؟ قدرت تفکر یا تعقل

ب. کدام آیه ابتدای درس به این توانایی اشاره کرده است؟ آیه ۱۹۱ سوره آل عمران

ج. دو پیام از ترجمه این آیه استخراج کنید.

۱. نتیجه تفکر در آفرینش آسمان ها و زمین این است که انسان می فهمد که جهان بیهوده آفریده نشده بلکه هدفمند است.

۲. یک راه هدایت به سوی هدف درست، تفکر در آفرینش آسمان ها و زمین است.

۲. **اختیار و انتخاب:** خداوند ما را صاحب اراده آفرید و مسئول سرنوشت خویش قرار داد. سپس راه رستگاری و راه شقاوت را به ما معرفی کرد (از راه فطرت و کتاب آسمانی و فرستادگانش) تا با تشخیص خود (استفاده از سرمایه عقل) راه رستگاری را برگزینیم و از شقاوت دوری کنیم. (استفاده از سرمایه اختیار)

انا هدیناه السبیل اما شاکرا و اما کفورا (ما راه را به او نشان دادیم یا سپاسگزار خواهد بود و یا ناسپاس)

الف. برای این ویژگی نام مناسب انتخاب کنید: اختیار

ب. پیام مهم این آیه چیست؟ انتخاب راه هدایت یا گمراهی با اختیار خود ما صورت می گیرد پس خودمان مسئول سرنوشت خود هستیم.

یا خداوند راه های هدایت و شقاوت را به انسان نشان داده و این خود اوست که انتخاب می کند به چه راهی برود پس مسئول سرنوشت خویش است.

۳. سرشت خدا آشنا: هرکس در خود می نگرد یا به تماشای جهان می نشیند، خدا را می یابد و محبتش را در دل احساس می کند.

حضرت علی علیه السلام: هیچ چیزی را مشاهده نکردم مگر اینکه خدا را قبل از آن، بعد از آن و با آن دیدم. (سرشت خدا آشنا)

گاه غفلت ها سبب دوری ما از او و فراموشی یاد او می شود، ولی باز که به خود باز می گردیم

علت معلول (نتیجه)

او را در کنار خود می یابیم.

شعر مرتبط :

دوست نزدیک تر از من به من است (سرشت خدا آشنا)

وین عجب تر که من از وی دورم (غفلت یا فراموشی)

چه کنم با که توان گفت که او در کنار من (سرشت خدا آشنا) و من مهجورم (غفلت یا فراموشی)

الف. برای این ویژگی نام مناسب انتخاب کنید: سرشت (فطرت) خدا آشنا

ب. کدام آیه به این ویژگی اشاره می کند؟ سوره روم آیه ۳۰

ج. دو پیام از ترجمه این آیه استخراج کنید.

۱. سرشت انسان الهی است ولی ماندن بر این سرشت الهی بستگی به تلاش خود انسان دارد.

۲. خداوند تمام انسان ها را با سرشتی خدا آشنا و متمایل به دین الهی آفریده است.

۴. گرایش به خیر و نیکی و بیزاری از بدی و زشتی:

خدای متعال، شناخت خیر و نیکی و گرایش به آن و شناخت بدی و زشتی و بیزاری از آن را در وجود ما قرار داد. تا به خیر و نیکی رو آوریم و از گناه و زشتی بپرهیزیم. به همین جهت همگی ما خوبی هایی چون صداقت، عزت نفس و عدالت را درک می نماییم و دوست داریم و دورویی، حقارت نفس، ریا و ظلم را می فهمیم و از آن بیزاریم.

الف. برای این ویژگی نام مناسب انتخاب کنید: گرایش به خیر و نیکی و بیزاری از بدی و زشتی

ب. کدام آیه از درس اول به این ویژگی اشاره می کند؟ آیه فالحمها فجورها و تقواها جواب هست که چون در کتاب نیامده این سوال حذف هست.

ج. یک پیام از ترجمه این آیه استخراج کنید: خداوند گرایش به هدف های اخروی را در درون انسان ها قرار داده است.

۵. نفس لواحه: (نفس سرزنشگر یا ملامت کننده): عاملی در وجود انسان است که:

- در مقابل گناه و زشتی واکنش نشان می دهد
- و اگر انسان به گناه آلوده شد، خود را سرزنش و ملامت کند
- و در اندیشه جبران آن برآید.

خداوند به این نفس سوگند خورده است. **ولا اقسم بالنفس اللوامة** (و سوگند به نفس ملامت کننده)

الف. نام دیگر این عامل درونی را بنویسید. وجدان

ب. یک پیام از ترجمه آیه استخراج کنید: خداوند در درون انسان نفس لواحه را قرار داده که در مقابل گناه و زشتی واکنش نشان می دهد و انسان را ملامت می کند.

۶. فرستادن راهنمایان الهی همراه با کتاب راهنما (علت) خداوند علاوه بر آن پنج عامل درونی که اسم بردیم راهنمایی همراه کتاب برایمان فرستاده و راه کسب سعادت را به ما نشان داده است.

کدام یک از اصول دین به این راهنمایی اشاره می کند؟ اصل نبوت

ارتباط میان سرمایه ها و هدف زندگی

سرمایه ها و توانایی های هر موجودی با **هدف** او **تناسب** دارد و نمی شود که خداوند یک توانمندی و سرمایه بزرگ به مخلوقی بدهد ولی برای او هدف کوچکی تعریف کند؛ مثلاً اگر خداوند می خواست انسان فقط مانند سایر حیوان ها بخورد و بیاشامد و تولید مثل کند، نیازی نبود که چنان قدرت فکری به او بدهد که بتواند هزاران رشته و شاخه دانش، هزاران شاخه هنر، هزاران فکر در سیاست و اخلاق و معنویت را ابداع کند، بفهمد و به پیش ببرد. روشن است که این قدرت فکری برای رسیدن به حقایق بسیار فراتر از نیازهای بدنی و حیوانی است. پس چگونه می توانیم به کارهایی که در حد و اندازه حیوانات است، قانع شویم و در همان سطح بمانیم؟ **هدف ما باید به وسعت سرمایه هایمان باشد.** حیوان امروز همان غذایی را می خورد که قبلاً اجدادش می خوردند ولی انسان از همان روزی که بر روی زمین خلق شده تا امروز هزاران نوع غذا را کشف یا ابداع نموده و برای لذت بردن از آنها به آشپزخانه خود وارد کرده است. ولی این نشانه برتری انسان بر حیوان نیست؛ چون هر دو به غذا نیاز داریم و غذا می خوریم.

تفاوت غذا خوردن حیوان با انسان در این است که غذا خوردن حیوان به طبیعت آسیب نمی رساند اما غذا خوردن ما، با روشی که در پیش گرفته ایم، صدها آسیب به طبیعت وارد کرده ایم. پس اگر دغدغه یک انسان و انتظار وی از خودش بهتر زندگی کردن به **معنای مادی و بدنی** آن باشد، مسلماً از حیوان **پایین تر** است.

آنچه ما را از حیوان **ممتاز** می کند **بعد روحی و انسانی** ماست که معنای آزادگی، عدالت، شجاعت و ... را می فهمد.

خدا، عقل را به خاطر رسیدن به چنین خوبی ها و لذت بردن از آنها در اختیار ما قرار داده است. همین عقل است که با **دور اندیشی** ما را از **خوشی های زودگذر** منع می کند.

و همان وجدان است که با **محکمه هایش** ما را از **راحت طلبی** های حیوانی باز می دارد.

اگر بنا بر خوردن باشد، حیوانات از ما خوش تر زندگی می کنند؛ چون نه عقل دارند که مانع آنان باشد و نه وجدانی که گاه و بیگاه آنان را سرزنش کند.

اندیشه و تحقیق صفحه ۱۷

۱. چرا با این که همه انسان ها دارای **قوة عقل هستند**، همه عاقلانه رفتار نمی کنند؟ عقل یک توانمندی و سرمایه بزرگ در وجود انسان است ولی به کارگیری صحیح از آن نیاز به شناخت صحیح با استفاده از اطلاعات داده شده درست می باشد. هر چه اطلاعات درست تر و کامل تر باشد و انسان بخواهد و برای شناخت آنها تلاش بیشتری کند امکان انجام رفتارهای عاقلانه بیشتر می شود.

۲. برای رشد عقل و رسیدن به **صفت عاقل**، چه **پیشنهادهایی** دارید؟ مطالعه کتاب های آسمانی و آشنایی با آموزه های پیامبران و امامان علیهم السلام - شناخت خود - مسئولیت پذیری - کنترل احساسات - صبر در سختی ها- همنشینی با عاقلان و عالمان و ...

موانع **مسیر** رفتن به سوی خدا و کسب کمالات و خوبی ها صاف و **هموار نیست**. این مسیر با موانعی جدی هم در **درون** ما و هم در **بیرون** رو به روست.

۱. مانع اول یک **مانع درونی** است که توجهش صرفاً به **بعد بدنی و حیوانی** انسان است و از انسان می خواهد که **با هر روشی** که شده، درست یا نادرست، خود را به لذت های حیوانی برساند، هر چند که به **ظلم و گناهان** دیگر آلوده شود. این مانع را "نفس اماره به بدی"، یعنی نفسی که بسیار به بدی فرا می خواند، می نامند. این نام را حضرت **یوسف** علیه السلام، آنگاه که در مقابل پادشاه مصر قرار گرفت و در آن لحظاتی که همه دانستند وی انسانی پاکدامن بوده است به کار برد و فرمود:

إن النفس لامارة بالسوء الا ما رحم ربي؛ همانا که نفس به شدت آدمی را به بدی فرا می خواند مگر اینکه خدا او را مورد لطف قرار دهد.

امیرالمؤمنین علیه السلام نیز درباره نفس اماره به بدی می فرماید: **"دشمن ترین دشمن تو، همان نفسی است که در درون توست."**

۲. مانع دوم که خداوند ما را از آن با خبر کرده، مانعی است که

- ❖ خود را برتر از آدمیان می پندارد
- ❖ و سوگند یاد کرده که فرزندان آدم را فریب دهد و از رسیدن به آرمان های انسانی و اهداف برتر زندگی باز دارد
- ❖ و سرگرم همین لذت های دنیایی کند.
- ❖ کاری که او با ما می کند وسوسه کردن است. او راهی جز همین وسوسه کردن ندارد.

همین دشمن، در روز قیامت که فرصتی برای توبه باقی نمانده است، به کسانی که فریشتان داده، می گوید:

"خدا به شما وعده حق داد اما من به شما وعده ای دیگر دادم و خلاف آن عمل کردم (وسوسه شیطان برای کارهای خلاف دستورات الهی) البته من بر شما تسلطی نداشتم فقط شما را به گناه دعوت کردم. (کار شیطان فقط وسوسه کردن و فریب دادن است) این خودتان بودید که دعوت مرا پذیرفتید. (انسان)

صاحب اختیار است و بهانه ای برای گناهانش ندارد) امروز خود را سرزنش کنید نه مرا. نه من می توانم به شما کمکی کنم و نه شما می توانید مرا نجات دهید."

الف. نام این دشمن چیست؟ شیطان

ب. کدام آیه به این دشمن اشاره می کند؟ آیات ۱۶۹ و ۱۶۸ سورة بقره

ج. دو پیام مهم از ترجمه آن آیه استخراج کنید.

۱. خداوند از ما خواسته که از شیطان پیروی نکنیم زیرا او برای ما دشمنی آشکار است.

۲. شیطان ما را امر به بدی و زشتی می کند و همچنین از ما می خواهد به خداوند نسبت نادرست که می دانیم در خداوند نیست بدهیم.

اندیشه و تحقیق صفحه ۲۱

۱. آیا وجود شیطان مانع اختیار و اراده ما در تصمیم گیری ها می شود؟ خیر- کار شیطان فقط وسوسه کردن و فریب دادن است و جز این راه نفوذ دیگری در ما ندارد و ما چون اختیار داریم می توانیم با اراده خود به او اجازه وسوسه بدهیم یا راه فریب را براو ببندیم (مسئول سرنوشت خویش هستیم)

۲. چه رابطه ای میان "توانایی ها و سرمایه ها" و "هدف" وجود دارد؟ سرمایه ها و توانایی های هر موجودی با هدف او تناسب دارد یعنی هر چه سرمایه و توانمندی بزرگتر باشد هدف بزرگتر و ارزشمندتر است. هدف ما باید به وسعت سرمایه هایمان باشد.

۳. خداوند شیطان را از درگاه خود راند و برای همیشه او را طرد کرد، برای اینکه فرمان خدا را برای سجده بر انسان اطاعت نکرد. نظر شما درباره انسان هایی که حاضر نیستند در برابر خدا سجده کنند و بندگی شیطان را می پذیرند، چیست؟ به نظر می رسد اینان خود را و جایگاه و منزلت خود را در جهان نشناخته اند و خدا را نیز نشناخته اند وگرنه اطاعت از شیطان که از ابتدا در برابر عظمت انسان حسد ورزید و نافرمانی خدا را کرد به جای خدایی که تمام آنچه در آسمان ها و زمین است از او اطاعت می کند، به دور از عقل و انصاف است و عاقبت تلخی دارد. (این سوال واگراست)

نمونه سؤالات درس دوم

آیات و روایات

۱. آیه "انا هدیناه السبیل اما شاکرا و اما کفورا" بیانگر چه موضوعی است؟ انسان صاحب اختیار و مسئول سرنوشت خویش است.

۲. این سخن امام علی علیه السلام که فرمود: "هیچ چیزی را مشاهده نکردم مگر اینکه خدا را قبل از آن، بعد از آن و با آن دیدم" به کدام سرمایه خدادادی انسان اشاره دارد؟ سرشت (فطرت) خدا آشنا

۳. آیه " فاقم وجهک للدين حنیفا فطرة الله التي فطر الناس علیها لا تبدیل لخلق الله ذلک الدین القيم ولكن اکثر الناس لا یعلمون" معرف کدام سرمایه وجودی انسان است؟ گرایش به خیر و نیکی و بیزاری از بدی و زشتی

۴. آیه " ولا اقسم بالنفس اللوامه " بیانگر کدام سرمایه الهی است؟ نفس لوامه (نفس سرزنشگر یا ملامت کننده ، وجدان)

۵. در آیه "إن النفس لامارة بالسوء الا ما رحم ربی" در چه صورت انسان از نفس اماره به بدی در امان می ماند؟ در صورتی که خدا به انسان رحم کند.

۶. موضوع حدیث امام علی علیه السلام "دشمن ترین دشمن تو، همان نفسی است که در درون توست" چیست؟ نفس اماره به بدی، یک مانع درونی است برای رسیدن ما به هدف برتر

۷. دشمن ترین دشمن انسان از دیدگاه امام علی علیه السلام چیست؟ نفس اماره به بدی

۸. شیطان هنگامی که در روز قیامت فرصت برای توبه باقی نمانده است به اهل جهنم چه می گوید؟

❖ خدا به شما وعده حق داد اما من به شما وعده ای دادم و خلاف آن عمل کردم.

❖ من بر شما تسلطی نداشتم فقط شما را به گناه دعوت کردم.

❖ این خودتان بودید که دعوت مرا پذیرفتید.

❖ امروز خود را سرزنش کنید نه مرا.

❖ نه من می توانم به شما کمکی کنم و نه شما می توانید مرا نجات دهید.

کامل کردنی

۹. عقل با ما را از خوشی های زود گذر منع می کند. دور اندیشی

۱۰. عاملی که سبب می شود انسان در برابر گناه و زشتی واکنش نشان دهد است. گرایش به خوبی ها و بیزاری از بدی ها

۱۱. وجدان با محکمه هایش ما را از باز می دارد. راحت طلبی

تعیین درستی یا نادرستی عبارات

۱۲. عقل با محکمه هایش ما را از راحت طلبی باز می دارد. نادرست

۱۳. تناسب هدف از در اختیار قرار دادن سرمایه های الهی به انسان پیمودن مسیر کمال است. درست

۱۴. انسان با اختیار مسیر درست زندگی را از راه های غلط تشخیص می دهد. نادرست

۱۵. سرمایه ها و توانایی های هر موجودی با هدف او تناسب دارد. درست

۱۶. از دیدگاه امام علی علیه السلام دشمن ترین دشمن انسان شیطان است. نادرست

۱۷. برتری انسان نسبت به حیوان به دلیل نوع و تنوع غذایی است که برای خود انتخاب می کند. نادرست

۱۸. کار شیطان در گمراه کردن انسان فقط وسوسه کردن است. درست

۱۹. موانع مسیر رفتن به سوی خدا و کسب کمالات و خوبی ها صاف و هموار نیست. درست
۲۰. نفس اماره به بدی از انسان می خواهد فقط با روشی درست خود را به لذت های حیوانی برساند. نادرست
۲۱. به دلیل اینکه شیطان انسان را وسوسه می کند، انسان نمی تواند گناه و زشتی را ترک کند.

نادرست

کشف ارتباط

۱. اعطای سرمایه های الهی به انسان به این علت است. (ج) الف. اختیار
۲. با داشتن این توانایی مسئول سرنوشت خویشیم. (الف) ب. عقل
۳. چه کنم با که توان گفت که او/ در کنار من و من مهجورم. (د) ج. پیمودن مسیر کمال
- د. سرشت خدا آشنا

کوتاه پاسخ

۲۲. برترین هدف برای انسان چیست؟ تقرب و نزدیکی به خدا
۲۳. هدف از اعطای سرمایه های الهی به انسان چیست؟ پیمودن مسیر کمال
۲۴. با به کار گیری کدام سرمایه الهی انسان، مسیر درست زندگی را از راه های غلط تشخیص می دهد؟ تعقل
۲۵. شعر زیر معرف کدام سرمایه الهی است؟ سرشت خدا آشنا
- دوست نزدیک تر از من به من است وین عجب تر که من از وی دورم
- چه کنم با که توان گفت که او در کنار من و من مهجورم
۲۶. چرا خداوند، گرایش به خوبی و بیزاری از بدی را در وجود انسان قرار داده است؟ تا به خیر و نیکی رو آوریم و از گناه و زشتی پرهیزیم.
۲۷. کدام سرمایه الهی سبب واکنش در برابر گناه و زشتی شده و انسان را ملامت می کند؟ نفس لواحه یا وجدان
۲۸. نشان دادن راه کسب سعادت با کدام سرمایه الهی انجام شده است؟ فرستادن راهنمایان الهی همراه با کتاب راهنما
۲۹. کدام یک از اصول دین به راهنمایی راهنمایان الهی اشاره می کند؟ اصل نبوت
۳۰. موانع رسیدن انسان به هدف را نام ببرید. (عوامل سقوط و گناه) ۱. نفس اماره ۲. شیطان
۳۱. کدام نفس است که توجهش فقط به بعد بدنی و حیوانی است؟ نفس اماره به بدی

۳۲. نفس اماره به بدی از انسان می خواهد چگونه خود را به لذت های حیوانی برساند؟ با هر روشی، چه درست و چه نادرست، هر چند که به ظلم و گناهان دیگر آلوده شود.

تعریف اصطلاحات

۳۳. **نفس لوامه:** (نفس سرزنشگر یا ملامت کننده): عاملی در وجود انسان است که در مقابل گناه و زشتی واکنش نشان می دهد و اگر انسان به گناه آلوده شد، خود را سرزنش و ملامت کند و در اندیشه جبران آن برآید.

۳۴. **نفس اماره به بدی:** مانع درونی است که توجهش صرفاً به بُعد بدنی و حیوانی انسان است و از انسان می خواهد که با هر روشی که شده، درست یا نادرست، خود را به لذت های حیوانی برساند، هر چند که به ظلم و گناهان دیگر آلوده شود. این مانع را "نفس اماره به بدی"، یعنی نفسی که بسیار به بدی فرا می خواند، می نامند.

تشریحی

۳۵. چگونه متوجه می شویم که خداوند برای انسان جایگاه و امتیازی ویژه ای نسبت به سایر موجودات بخشیده است؟ خداوند به انسان نشان داده که می تواند به مرتبه و مقامی برسد که فرشتگان به پای او افتاده و سجده کنند و او برتر از هر موجودی قرار بگیرد. و برای رسیدن به این مقام سرمایه هایی در اختیار ما قرار داده است.

۳۶. سرمایه های هدایت انسان به سوی هدف را نام ببرید. ۱. (عوامل رشد و کمال). تعقل ۲. اختیار و انتخاب ۳. سرشت خدا آشنا ۴. گرایش به خیر و نیکی و بیزاری از بدی و زشتی ۵. نفس لوامه ۶. فرستادن پیامبران، پیشوایان پاک و دلسوز، همراه با کتاب راهنما.

۳۷. یکی از سرمایه های الهی که خداوند به انسان بخشیده عقل است، در مورد آن توضیح دهید. پروردگار، به ما نیرویی عنایت کرده تا با آن بیندیشیم و مسیر درست زندگی را از راه های غلط تشخیص دهیم، حقایق را دریابیم و از جهل و نادانی دور شویم.

۳۸. یکی از سرمایه های الهی که خداوند به انسان بخشیده اختیار است، در مورد آن توضیح دهید. خداوند ما را صاحب اراده آفرید و مسئول سرنوشت خویش قرار داد. سپس راه رستگاری و راه شقاوت را به ما معرفی کرد، تا با تشخیص خود راه رستگاری را برگزینیم و از شقاوت دوری کنیم.

۳۹. منظور از سرشت خدا آشنا که از سرمایه های الهی عطا شده به انسان است چیست؟ هرکس در خود می نگرد یا به تماشای جهان می نشیند، خدا را می یابد و محبتش را در دل احساس می کند. گاه غفلت ها سبب دوری ما از او و فراموشی یاد او می شود، ولی باز که به خود باز می گردیم. او را درکنار خود می یابیم.

۴۰. چرا خداوند شناخت و گرایش به خیر و نیکی و بیزاری از بدی و زشتی را در وجود ما قرار داده است؟ تا به خیر و نیکی رو آوریم و از گناه و زشتی بپرهیزیم. به همین جهت همگی ما خوبی هایی چون صداقت، عزت نفس و عدالت را درک می نماییم و دوست داریم و دورویی، حقارت نفس، ریا و ظلم را می فهمیم و از آن بیزاریم.

۴۱. عقل و وجدان چگونه رسیدن به هدف را برای ما ممکن می کنند؟ عقل با دور اندیشی ما را از

خوشی های زودگذر منع می کند. و وجدان است با محکمه هایش ما را از راحت طلبی های حیوانی باز می دارد.

۴۲. مهمترین نتیجه ای که از اعطای سرمایه های الهی به انسان می گیریم چیست؟ این که ما کرامت داریم و برای هدفی بسیار ارزشمند تر از خوردن و خوابیدن و شهوت خلق شده ایم. آنچه ما را از موجودات دیگر ممتاز می کند بعد روحی و انسانی ماست؛ پس باید برای رشد این بعد تلاش کنیم.

۳. نفس اماره به بدی را چه کسی و درچه شرایطی به کار برد؟ این نام را حضرت یوسف علیه السلام، آنگاه که در مقابل پادشاه مصر قرار گرفت و در آن لحظاتی که همه دانستند وی انسانی پاکدامن بوده است به کار برد.

تعیین گزینه صحیح

۴۴. مطابق آیات قرآن شیطان در روز قیامت چگونه پاسخ گناهکاران را می دهد؟

الف. خداوند به شما وعده حق داد اما من به شما وعده ای دادم و خلاف آن عمل نمودم. ☆

ب. من فقط در زندگی دنیایی بر شما تسلط داشتم و در اینجا نمی توانم به شما کمکی بکنم.

۴۵. برخورداری از "سرنوشت ویژه" در خلقت قانونمند آفرینش، و خدا را قبل و بعد و با همه چیز دیدن، نشانی از انسان است.

الف. فرشتگانند- بهره مندی از کرامت و فضیلت ب. انسان است- فعلیت یافتن فطرت خداجوی ☆

۴۶. کدام عبارت توصیف کننده نفس اماره به بدی است؟

الف. انسان را از یاد خدا غافل می کند و به دنیا سرگرم می نماید و کار او صرفاً فریب دادن انسان است.

ب. از انسان می خواهد که با هر روشی که شده، درست یا نادرست، خود را به لذت های حیوانی برساند. ☆

پاسخ به سوالات با توجه به متن داده شده

فاطمه داشت از خاطرات کلاس ریاضی برای دوستانش تعریف می کرد. او گفت: یک روز که امتحان فیزیک داشتیم تمام فرمول ها را در ماشین حسابم ذخیره کردم و به راحتی توانستم نمره خوبی بگیرم. یکی از دوستانش به او گفت: وجدان من راضی به این کار نمی شود؛ چون حق دیگران به نظرم ضایع می شود. چیزی هم یاد نمی گیرم. فاطمه به او گفت من وجدان ندارم، راحت. دوستش پاسخ داد: همه وجدان دارند و خداوند در قرآن به آن قسم خورده ولی گاهی دلالی سبب می شود به وجدان توجه نکنیم.

الف. نام دیگر وجدان چیست؟ نفس لوامه

ب. چه عاملی سبب می شود انسان صدای وجدان خود را نشنود؟ به دلیل غفلت از یاد خدا گاهی گرفتار نفس اماره و گاه گرفتار وسوسه های شیطان می شود.

ب. چه عاملی سبب می شود انسان صدای وجدان خود را نشنود؟ به دلیل غفلت از یاد خدا گاهی گرفتار نفس اماره و گاه گرفتار وسوسه های شیطان می شود.

درس سوم: به سوی جاودانگی

پیام آیات صفحه ۲۴

آیا می توان پیام های زیر را از این آیات به دست آورد؟ آن قسمت هایی از ترجمه را که گویای این پیام ها هستند، کنار آنها بنویسید.

۱. زندگی این جهان یک زندگی موقتی است. هر کس باید ببیند برای فردای خود چه آماده کرده / هر کس طعم مرگ را می چشد.

۲. زندگی دیگری وجود دارد که نتیجه زندگی دنیاست. هر کس باید ببیند برای فردای خود چه آماده کرده / آنگاه به سوی ما باز گردانده می شوید.

۳. انسان نابود نمی شود و همواره در سرای دیگر به زندگی ادامه می دهد. هر کس طعم مرگ را می چشد، آنگاه به سوی ما باز گردانده می شوید. آن وقت کسانی را که ایمان آورده اند و کارهای شایسته کرده اند در خانه های بهشتی جا می دهیم که از فرودست آنها جویبارهایی روان است بهشتیان در آنجا جاویدانند.

۴. مؤمنان نیکوکار نگاه بهشتی به مرگ دارند و مراقب رفتار خود هستند. ای مؤمنان، مراقب رفتارتان در حضور خدا باشید هر کس باید ببیند برای فردای خود چه آماده کرده، مراقب رفتارتان در حضور خدا باشید؛ زیرا خدا آگاه است که چه می کنید / چه نیکوست پاداش اهل عمل همانان که صبوری کردند و بر پروردگارشان صبوری نمودند.

نگاه اول: مرگ معبری برای ورود به حیات جدید

دو نگاه و دو اعتقاد نسبت به آینده انسان پس از مرگ

نگاه دوم: پایان پذیری زندگی انسان با مرگ

نگاه اول: مرگ معبری برای ورود به حیات جدید

پیامبران الهی و پیروان آنان مرگ را پایان بخش دفتر زندگی نمی پندارند؛ بلکه آن را غروبی برای جسم و تن انسان و طلوعی درخشان تر برای روح انسان می شمارند. آنان مرگ را پلی به حساب می آورند که آدمی را از یک مرحله هستی (دنیا) به مرحله دیگر هستی (آخرت) منتقل می کند. در این دیدگاه دنیا تنها بخش کوچکی از زندگی انسان است و زندگی واقعی و ابدی وی پس از دنیا آغاز می شود.

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در این باره می فرماید: شما انسان ها برای نابودی و فنا خلق نشده اید، بلکه برای بقا آفریده شده اید (وجود آخرت پاسخگوی میل انسان به جاودانگی) و با مرگ تنها از جهانی به جهان دیگر منتقل می شوید. (مرتبط با سخن امام حسین علیه السلام: مرگ چیزی نیست مگر پلی ...)

وقتی از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم پرسیدند: باهوش ترین مؤمنان چه کسانی هستند؟ در پاسخ فرمود:

❖ آنان که فراوان به یاد مرگ اند.

❖ و بهتر از دیگران خود را برای مرگ آماده می کنند.

در این دیدگاه زندگی دنیوی نسبت به زندگی اخروی، همچون خوابی کوتاه و گذراست و زندگی حقیقی در جهان دیگر آغاز می شود. (پیام حدیث زیر)

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم: **الناس نیام فاذا ماتوا انتبهوا** مردم (در این دنیا) در خوابند، هنگامی که بیدار می شوند. (نگاه اول: مرگ معبری برای ورود به حیات جدید)

بیرون آمدن زندگی از بن بست زودگذر بودن عمر و باز شدن پنجره جاودانگی
آثار و نتایج نگاه اول ← نهر رسیدن از مرگ
راه و گذرگاه دیدن دنیا، نه منزلگاه و محل اقامت

اثر اول اعتقاد به معاد: بیرون آمدن زندگی از بن بست زودگذر بودن عمر و باز شدن پنجره جاودانگی

زیرا انسان به دنبال جاودانگی است و نابودی را نمی خواهد و اعتقاد به آخرت به معنای قبول زندگی جاودانه و همیشگی است. انسان، پس از رسیدن به این اعتقاد می داند که هیچ یک از کارهای نیک وی عبث و باطل نبوده و بی پاداش نمی ماند.

- هر خدمتی را که به محرومی می کند،
 - هر غمگینی را که شاد می سازد
 - و هر باری را که از دوش انسانی برمی دارد، در پیشگاه خداوند دارای اجر و مزد است.
- حتی اگر موفق نشود و یا در برابر کارهایش تقدیر و تشکری از سوی دیگران صورت نگیرد، ناامید و دلسرد نمی شود، زیرا می داند که خداوند

- او و تلاش هایش را می بیند
- و نیز اطمینان دارد که اگر در این مسیر ظلمی به او بشود و نتواند داد خود را از ظالمان بستاند، قطعاً در آخرت خداوند حق او را از ظالمان خواهد گرفت.

اثر دوم: نهر رسیدن از مرگ: آنان که واقعاً به آخرت ایمان دارند و از صمیم قلب به آن معتقدند، ترس از مرگ ندارند و از این رو، همواره آماده فداکاری در راه خدا هستند. خداپرستان حقیقی گر چه در دنیا زندگی می کنند و زیبا هم زندگی می کنند؛ اما به آن دل نمی سپرند. آنان معتقدند که مرگ برای

مرگ برای کسانی ناگوار و هولناک است (نتیجه) که: { زندگی را محدود به دنیا می بینند. علت
یا با کوله باری از گناه از دنیا میروند. }

خداپرستان و معتقدان به آخرت، در عین حال که از آخرت نمی ترسند، از خدا عمر طولانی طلب می کنند تا بتوانند در این جهان با تلاش در راه خدا و خدمت به انسان ها، زمینه رشد خود را فراهم آورند و با اندوخته ای کامل تر به ملاقات خدا بروند و به درجات برتر بهشت نائل شوند.

از طرف دیگر، همین نترسیدن از مرگ سبب می شود که دفاع از حق و مظلوم و فداکاری در راه خدا برای آنان آسان تر شود و شجاعتشان به مرحله عالی برسد. و آنگاه که حیات این دنیا چیزی جز ننگ و ذلت نباشد، و فداکاری در راه خدا ضرورت پیدا کند، آنان به استقبال شهادت بروند و با شهادت خود راه آزادی انسان ها را هموار کنند.

به همین دلیل (نهراسیدن از مرگ) وقتی **امام حسین** علیه السلام در دو راهی ذلت و شهادت قرار گرفت، شهادت را برگزید و فرمود: **من مرگ را جز سعادت، و زندگی با ظالمان را جز ننگ و خواری نمی بینم.**

امام حسین علیه السلام خطاب به یارانشان: مرگ چیزی نیست مگر **پلی** که شما را از **ساحل سختی ها** به **ساحل سعادت و کرامت** و **بهشت های پهناور** و **نعمت های جاوید** عبور می دهد. پس کدام یک از شما بدش می آید که از **زنداد** این دنیا به **قصر** زیبای آخرت منتقل شود؟

اثر سوم: راه و گذرگاه دیدن دنیا، نه منزلگاه و محل اقامت: معتقدان حقیقی به آخرت، با این نگاه به دنیا، رفتارشان مانند رفتار انسانی است که مثلاً قصد رفتن و مهاجرت کردن به مشهد را دارد و می خواهد در آن شهر اقامت کند. البته ناچار است مسیر راه تا مشهد را هم ببیماید. تمام نگاه چنین کسی آن است که سالم به مشهد برسد و آنچه را برای مشهد نیاز دارد، با خود بیاورد و فقط آنقدر در مسیر **هزینه** کند که بتواند با **موفقیت** وارد مشهد شود. چنین انسانی

✓ **سرگرم مسیر نمی شود،**

✓ **بیش از حد برای آن هزینه نمی کند**

✓ **و عمر و زمان خود را صرف اموری که هیچ فایده ای برای او ندارد، نمی نماید.**

به عبارت دیگر: فریب مسیر را نمی خورد و جای سرمنزل و مقصد قرارش نمی دهد. این کاهش دلبستگی به مسیر **موجب می شود** در برابر سختی های راه از **تاب آوری** بالاتری برخوردار شود.

تطبیق صفحه ۲۷

به آیات درس مراجعه کنید و ببینید کدام آیه بر این نگاه به دنیا دلالت دارد؟ عبارت هایی از ترجمه آن را نیز انتخاب کنید.

آیه ۱۸ سوره مبارکه حشر ← ای مؤمنان، مراقب رفتارتان در حضور خدا باشید هر کس باید ببیند برای فردای خود چه آماده کرده، مراقب رفتارتان در حضور خدا باشید؛ زیرا خدا آگاه است که چه می کنید.

آیات ۵۷ تا ۵۹ سوره مبارکه عنکبوت ← هر کس طعم مرگ را می چشد، آنگاه به سوی ما باز گردانده می شوید. آن وقت کسانی را که ایمان آورده اند و کارهای شایسته کرده اند در خانه های بهشتی جا می دهیم

نگاه دوم: پایان پذیری زندگی انسان با مرگ: گروهی از مردم نیز هستند که:

❖ **زندگی پس از مرگ را انکار می کنند.**

❖ **و معتقدند که با فرارسیدن مرگ انسان پرونده حیات انسانی به کلی بسته می شود.**

❖ **اجزای بدن انسان نیز به خاک برمی گردد و مسیر متلاشی شدن را می پیماید و چیزی از انسان باقی نمی ماند.**

❖ **از نظر اینان، انسان های ظالم و مظلوم، تنبل و تلاشگر، خودخواه و نوع دوست، مستبد و آزاده، استعمارگر و استعمارشده، همه در هنگام مرگ با یکدیگر مساوی اند و جملگی راه فنا می پیمایند و جز استخوان های پوسیده و اندامی به خاک تبدیل شده، چیزی از آنها باقی نمی ماند.**

❖ **فقط تا مدتی خاطره ای از آنها در اذهان خویشان یا همشهریان و برخی دیگر از انسان ها، به نیکی یا به بدی، وجود دارد که آن هم اندک اندک فراموش می شود و از خاطره ها محو می گردد.**

تفکر در آیات صفحه ۲۹

در ترجمه آیات قبل تفکر کنید و به سؤال زیر پاسخ دهید:

کسانی که به آخرت اعتقادی ندارند، در پاسخ به پیامبران چه می گویند و چه رفتاری از خود بروز می دهند؟ به حداقل چهار نکته اشاره کنید.

گفتار ← می گفتند قیامت چیست؟ آن را جز گمانی نمی پنداریم و اصلاً آن را باور نمی کنیم.

رفتار ← استکبار ورزیدند و قومی گنهگار شدند و آیات را به سخره و ریشخند می گرفتند و زندگی آنان را فریفت.

آثار و نتایج این نگاه

۱. از مهم ترین پیامدهای این نگاه، برای انسانی که در درون خود بی نهایت طلبی را حس می کند و میل در جاودانگی در او قوی است، **هراس از مرگ و ترس از فنا و نیستی** است. به همین جهت این گونه افراد می کوشند

- درباره مرگ فکر نکنند و یاد این حادثه عظیم را از خاطر خود ببرند.
- اینان به هر کسی هم که درباره مرگ صحبت کند و سبب شود که یاد مرگ برایشان زنده شود، اعتراض می کنند و می کوشند که از این قبیل صحبت ها دور بمانند.

۲. گروه دیگر از این افراد هستند که نمی توانند فکر مرگ را از ذهن خود خارج کرده و تلخی نابود شدن را از یاد ببرند. **در نتیجه،**

- همین زندگی چند روزه را هم که معمولاً همراه با مشکلات و ناملایمات است، **بی ارزش** می بینند
- و **شادابی** خود را از دست می دهند و گرفتار **یأس و ناامیدی** می شوند.
- گاهی این ناامیدی و یأس و تاریک و مبهم دیدن آینده، آنها را به **کناره گیری** از جمع و **بیماری های روحی**
- و رو آوردن به تسکین های موقتی و زودگذر می کشاند
- و در سرگردانی بیشتر فرو می برد.

۳. پیامد این نگاه برای برخی از افراد احساس **آزادی و رهایی** از هر قید و محدودیت اخلاقی و انسانی است. این دسته از افراد که احساس می کنند در برابر خدا **مسئول نیستند** و هیچ **نظارتی** بر کار آنها نیست، انجام هر عملی را که برای آنها **لذت بخش** باشد، برای خود **مباح** دانسته و به آن عمل مبادرت می ورزند.

نکته: برخی هستند که به لحاظ فکری و استدلالی، آخرت را قبول دارند، اما این قبول ذهنی به ایمان و **باور قلبی** آنها تبدیل نشده است. این افراد، با اینکه می دانند آخرتی هست، چون قلباً **پایبند** این فکر خود نیستند، در بسیاری از موارد متناسب با این نگاه و فکر خود عمل نمی کنند و مرتکب کارهایی می شوند که به ضرر آخرت آنها می باشد. اینان اگر به این رفتار خود ادامه دهند، کارشان به جایی خواهد

رسید که آخرت را از یاد ببرند و مانند گروه سوم به گناهان بزرگ و کوچک آلوده شوند.

تفکر در آیات صفحه ۳۰

به ترجمه آیات این درس مراجعه کنید و به سؤال زیر پاسخ دهید.

چه سرنوشتی در انتظار منکرین آخرت است؟ این سرنوشت نتیجه چیست؟ خداوند به آنها می فرماید: به دلیل اینکه دیدار در قیامت را فراموش کردید، ما نیز امروز شما را فراموش می کنیم. و جایگاه شما آتش است و برای شما هیچ یآوری نیست زیرا آیات خدا را مسخره کردید و زندگی دنیا شما را فریفت.

اندیشه و تحقیق صفحه ۳۲

۱. آیا گروهی که راه بی توجهی و غفلت از مرگ را پیش می گیرند، شیوه درستی را انتخاب کرده اند؟ خیر – بی توجهی و غفلت از مرگ، عاقبتی جز فرورفتن در گرداب گناهان و آلودگی ها ندارد.
۲. با دقت در جریانات و اتفاقات پیرامون خود، برخی از اعمال و رفتارهایی که ناشی از فراموشی و غفلت از آخرت است را بیان کنید.

۱. ترک واجباتی مثل نماز و روزه و احترام به والدین
۲. انجام گناهانی مانند ربا، دروغ، احتکار، غیبت، دزدی
۳. بی توجهی به مسئولیت های اجتماعی مثل درست پوشیدن و درست سخن گفتن و رفتار کردن
۴. ظلم به دیگران یا در برابر ظلم دیگران سکوت کردن
۵. بی توجهی به حقوق خود مثل از دست دادن زمان مفید به کارهای غیر مفید
۶. بی توجهی به پدیده های الهی مثل تولد و مرگ
۷. غفلت از یاد خدا به طور مداوم

۳. چرا برخی که آخرت را قبول دارند باز هم گناه می کنند؟ برخی هستند که به لحاظ فکری و استدلالی، آخرت را قبول دارند، اما این قبول ذهنی به ایمان و باور قلبی آنها تبدیل نشده است. این افراد، با اینکه می دانند آخرتی هست، چون قلباً پایبند این فکر خود نیستند، در بسیاری از موارد متناسب با این نگاه و فکر خود عمل نمی کنند و مرتکب کارهایی می شوند که به ضرر آخرت آنها می باشد. اینان اگر به این رفتار خود ادامه دهند، کارشان به جایی خواهد رسید که آخرت را از یاد ببرند و به گناهان بزرگ و کوچک آلوده شوند.

۴. آیا توجه به آخرت، لزوماً بی توجهی به دنیا و عقب ماندگی در زندگی دنیایی را در پی دارد؟ خیر اعتقاد به معاد نه تنها عقب ماندگی نیست بلکه باعث می شود انسان با شور و نشاط زندگی خود را تصحیح کرده و اخلاق الهی را در پیش بگیرد.

نمونه سؤالات درس سوم

آیات و روایات

۱. در این سخن رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم که می فرماید: "شما انسان ها برای نابودی و فنا خلق نشده اید، بلکه برای بقا آفریده شده اید." توجه کنید و به سؤالات زیر پاسخ دهید.
الف. آفریده شدن انسان برای بقا پاسخگوی کدام میل درونی انسان است؟ میل انسان به جاودانگی
ب. این سخن معرف کدام نگاه و اعتقاد نسبت به آینده انسان است؟ نگاه اول: مرگ معبری برای ورود به حیات جدید
۲. باهوش ترین مومنان از دیدگاه پیامبر صلی الله علیه و آله چه کسانی هستند؟ آنان که فراوان به یاد مرگ اند و بهتر از دیگران خود را برای مرگ آماده می کنند.
۳. این سخن پیامبر صلی الله علیه و آله که: "الناس نیام فاذا ماتوا انتبهوا" بیانگر چه حقیقتی است زندگی دنیوی نسبت به زندگی اخروی، همچون خوابی کوتاه و گذراست و زندگی حقیقی در جهان دیگر آغاز می شود. (نگاه اول: مرگ معبری برای ورود به حیات جدید)
۴. این سخن امام حسین علیه السلام که "من مرگ را جز سعادت و زندگی با ظالمان را جز ننگ و خواری نمی بینم." بیانگر چیست؟ از آثار اعتقاد به معاد این است که انسان دیگر ترسی از مرگ ندارد و همواره آماده فداکاری در راه خداست. (نگاه اول: مرگ معبری برای ورود به حیات جدید)
۵. این سخن امام حسین علیه السلام خطاب به یارانشان بیانگر چیست؟ "مرگ چیزی نیست مگر پلی که شما را از ساحل سختی ها به ساحل سعادت و کرامت و بهشت های پهنای و نعمت های جاوید عبور می دهد. پس کدام یک از شما کراحت دارد از زندان به قصر منتقل شود." از آثار اعتقاد به معاد این است که انسان دیگر ترسی از مرگ ندارد و همواره آماده فداکاری در راه خداست.
۶. از دیدگاه امام حسین علیه السلام مرگ برای مومنان با به دست آوردن چه نعماتی همراه است؟ سعادت و کرامت و بهشت های پهنای و نعمت های جاوید

تعیین درستی یا نادرستی عبارات

۷. اعتقاد به آخرت به معنای قبول زندگی جاودانه و همیشگی است. درست
۸. خداپرستان حقیقی در دنیا به زیبایی زندگی می کنند؛ ولی به آن دل نمی سپرند. درست
۹. خداپرستان و معتقدان به آخرت از خدا عمر طولانی طلب می کنند. درست
۱۰. ممکن نیست انسان به آخرت ایمان داشته باشد ولی گناه انجام دهد. نادرست

کوتاه پاسخ

۱۱. نتیجه به فراموشی و غفلت زدن منکران معاد چیست؟ فرو رفتن در گرداب آلودگی ها
۱۲. علت نترسیدن انسان از مرگ و آماده بودن برای فداکاری در راه خدا چیست؟ ایمان و اعتقاد واقعی او به آخرت

۱۳. عامل اصلی استقبال از شهادت چیست؟ ایمان و اعتقاد واقعی او به آخرت
۱۴. مرگ برای چه کسانی ناگوار و هولناک است؟ برای کسانی که زندگی را محدود به دنیا می بینند. یا با کوله باری از گناه از دنیا میروند.
۱۵. شرط اصلی که سبب می شود انسان از مرگ نترسد کدام است؟ انسان واقعا به آخرت داشته و از صمیم قلب به آن معتقد باشد.
۱۶. عالی ترین مرحله شجاعت چیست؟ استقبال از شهادت
۱۷. در مورد آینده انسان پس از مرگ دو نگاه و اعتقاد وجود دارد آنها را نام ببرید. نگاه اول: مرگ معبری برای ورود به حیات جدید نگاه دوم: پایان پذیری زندگی انسان با مرگ

تشریحی

۱۸. اعتقاد پیامبران و پیروان آنها نسبت به آینده انسان پس از مرگ از کدام دسته اعتقاد است؟ توضیح دهید. پیامبران الهی و پیروان آنان مرگ را پایان بخش دفتر زندگی نمی پندارند؛ بلکه آن را غروبی برای جسم و تن انسان و طلوعی درخشان تر برای روح انسان می شمارند. آنان مرگ را پلی به حساب می آورند که آدمی را از یک مرحله هستی (دنیا) به مرحله دیگر هستی (آخرت) منتقل می کند. در این دیدگاه دنیا تنها بخش کوچکی از زندگی انسان است و زندگی واقعی و ابدی وی پس از دنیا آغاز می شود.
۱۹. به اختصار بنویسید اعتقاد به اینکه مرگ معبری است برای ورود به حیات جدید چه نتایجی برای انسان به همراه دارد؟ ۱. بیرون آمدن زندگی از بن بست زودگذر بودن عمر و باز شدن پنجره جاودانگی ۲. نهراسیدن از مرگ ۳. راه و گذرگاه دیدن دنیا، نه منزلگاه و محل اقامت
۲۰. یکی از نتایج اعتقاد به اینکه مرگ معبری است برای ورود به حیات جدید؛ بیرون آمدن زندگی از بن بست زودگذر بودن عمر و باز شدن پنجره جاودانگی است، این مورد را توضیح دهید. انسان به دنبال جاودانگی است و نابودی را نمی خواهد و اعتقاد به آخرت به معنای قبول زندگی جاودانه و همیشگی است. انسان، پس از رسیدن به این اعتقاد می داند که هیچ یک از کارهای نیک وی عبث و باطل نبوده و بی پاداش نمی ماند. هر خدمتی را که به محرومی می کند، هر غمگینی را که شاد می سازد و هر باری را که ازدوش انسانی برمی دارد، در پیشگاه خداوند دارای اجر و مزد است. حتی اگر موفق نشود و یا در برابر کارهایش تقدیر و تشکری از سوی دیگران صورت نگیرد، ناامید و دلسرد نمی شود، زیرا می داند که خداوند او و تلاش هایش را می بیند و نیز اطمینان دارد که اگر در این مسیر ظلمی به او بشود و نتواند داد خود را از ظالمان بستاند، قطعاً در آخرت خداوند حق او را از ظالمان خواهد گرفت.
۲۱. چه عاملی سبب می شود اگر در قبال تلاش انسان، از او تقدیر نشود ناامید نگردد و دست از تلاش برندارد؟ انسان، پس از رسیدن به اعتقاد به آخرت، می داند که هیچ یک از کارهای نیک وی عبث و باطل نبوده و بی پاداش نمی ماند، هر خدمتی را که به محرومی می کند، هر غمگینی را که شاد می سازد و هر باری را که ازدوش انسانی برمی دارد، در پیشگاه خداوند دارای اجر و مزد است. حتی اگر موفق نشود و یا در برابر کارهایش تقدیر و تشکری از سوی دیگران صورت نگیرد، ناامید و دلسرد نمی شود، زیرا می داند که خداوند او و تلاش هایش را می بیند و نیز اطمینان دارد که اگر در

این مسیر ظلمی به او بشود و نتواند داد خود را از ظالمان بستاند، قطعاً در آخرت خداوند حق او را از ظالمان خواهد گرفت.

۲۲. چرا خداپرستان و معتقدان به آخرت از خدا عمر طولانی طلب می کنند؟ تا بتوانند در این جهان با تلاش در راه خدا و خدمت به انسان ها، زمینه رشد خود را فراهم آورند و با اندوخته ای کامل تر به ملاقات خدا بروند و به درجات برتر بهشت نائل شوند.

۲۳. نترسیدن از مرگ که در معتقدین به جهان آخرت وجود دارد چه پیامدهایی دارد؟

۱. از خدا عمر طولانی طلب می کنند تا بتوانند در این جهان با تلاش در راه خدا و خدمت به انسان ها، زمینه رشد خود را فراهم آورند و با اندوخته ای کامل تر به ملاقات خدا بروند و به درجات برتر بهشت نائل شوند.

۲. دفاع از حق و مظلوم و فداکاری در راه خدا برای آنان آسان تر شود و شجاعتشان به مرحله عالی برسد. و آنگاه که حیات این دنیا چیزی جز ننگ و ذلت نباشد، و فداکاری در راه خدا ضرورت پیدا کند، آنان به استقبال شهادت بروند و با شهادت خود راه آزادی انسان ها را هموار کنند.

۲۴. معتقدان به معاد رفتارشان نسبت به دنیا چگونه است؟ معتقدان حقیقی به آخرت، با این نگاه به دنیا، رفتارشان مانند رفتار انسانی است، فقط به هدف می اندیشد و آنچه برای رسیدن به هدف نیاز دارد را آماده می کند. چنین انسانی دنیا را مسیر حرکت خود می داند و سرگرم آن نمی شود و عمر و زمان خود را صرف اموری که هیچ فایده ای برای او ندارد، نمی نماید. این کاهش دلبستگی به امور دنیوی موجب می شود در برابر سختی های راه از تاب آوری بالاتری برخوردار شود.

۲۵. اعتقاد کسانی که مرگ را پایان زندگی می دانند چگونه است؟ اینان زندگی پس از مرگ را انکار می کنند و معتقدند که با فرارسیدن مرگ انسان پرونده حیات انسانی به کلی بسته می شود. اجزای بدن انسان نیز به خاک برمی گردد و مسیر متلاشی شدن را می پیماید و چیزی از انسان باقی نمی ماند. از نظر اینان، انسان های ظالم و مظلوم، تنبل و تلاشگر، خودخواه و نوع دوست، مستبد و آزاده، استعمارگر و استعمار شده، همه در هنگام مرگ با یکدیگر مساوی اند و جملگی راه فنا می پیمایند و جز استخوان های پوسیده و اندامی به خاک تبدیل شده، چیزی از آنها باقی نمی ماند. فقط تا مدتی خاطره ای از آنها در اذهان خویشان یا همشهریان و برخی دیگر از انسان ها، به نیکی یا به بدی، وجود دارد که آن هم اندک اندک فراموش می شود و از خاطره ها محو می گردد.

۲۶. برخی از منکرین معاد، نمی توانند فکر مرگ را از ذهن خود خارج کرده و تلخی نابود شدن را از یاد ببرند. اینان با چه مشکلی مواجه هستند؟ این افراد در نتیجه این اعتقاد، همین زندگی چند روزه را هم که معمولاً همراه با مشکلات و ناملایمات است، بی ارزش می بینند و شادابی خود را از دست می دهند و گرفتار یأس و ناامیدی می شوند. گاهی این ناامیدی و یأس و تاریک و مبهم دیدن آینده، آنها را به کناره گیری از جمع و بیماری های روحی و رو آوردن به تسکین های موقتی و زودگذر می کشاند و در سرگردانی بیشتر فرو می برد.

۲۷. انجام اعمالی مخالف دستورات خداوند و محدودیت های اخلاقی توسط برخی افراد به چه دلیل است؟ این دسته از افراد به دلیل اعتقاد نداشتن و یا اعتقاد قلبی نداشتن به آخرت، احساس می کنند در برابر خدا مسئول نیستند و هیچ نظارتی بر کار آنها نیست، انجام هر عملی را که برای آنها لذت بخش باشد، برای خود مباح دانسته و به آن عمل مبادرت می ورزند.

تعیین پاسخ صحیح

۲۸. پیامد این تفکر که "برخی از افراد با اینکه می گویند آخرت را قبول دارند اما در زندگی خود به گونه ای عمل می کنند که گویی آخرتی در پیش ندارند" کدام مورد است؟

الف. به دلیل اینکه به لطف و رحمت و بخشش الهی امیدوارند.

ب. به دلیل اینکه این قبول داشتن ذهنی به ایمان و باور قلبی تبدیل نشده است. *

۲۹. کدام عامل سبب می شود که دفاع از حق و مظلوم و فداکاری در راه خدا آسان شود؟

الف. نترسیدن انسان از مرگ که پیامد اعتقاد به آخرت است. *

ب. به بن بست نرسیدن انسان در زندگی که پیامد اعتقاد به معاد است.

۳۰. "ناگوارنبودن مرگ" از دیدگاه الهیون، بدان جهت است که:

الف. مرگ را وسیله ای برای نجات از زندگی و هم زیستی با ظالمان می دانند.

ب. خدا پرستان حقیقی گر چه در دنیا زندگی می کنند و زیبا هم زندگی می کنند، به آن دل نمی سپرند. *

پاسخ به سؤالات با توجه به متن

دانش آموزان در نمازخانه مدرسه بعد از نماز به سخنان امام جماعت گوش می دادند. او می گفت: نماز انسان را از گناه و زشتی دور می کند و کسانی که شما در جامعه می بینید که مخالف دستورات الهی عمل می کنند، بی ایمان به خدا نیستند اما به دلیل اینکه ایمانشان در مورد عمل خلافی که انجام می دهند، به باور و اعتقاد قلبی تبدیل نشده است.

شما دوستانی می شناسید که نماز می خوانند ولی چندین نوع گناه هم انجام می دهند دلیل آن چیست؟ ایمانشان به خدا به باور قلبی تبدیل نشده است.

درس چهارم: آینده روشن

دلیل اهمیت و ضرورت پرداختن به بحث پیرامون جهان پس از مرگ ← دفع خطر احتمالی

قانون عقلی دفع خطر احتمالی لازم است:

انسان در مواقعی که احتمال **خطر یا خسارتی** در میان باشد سعی می کند جلوی خسارت احتمالی را بگیرد و از خطری که ممکن است پیش آید، بگریزد. در چنین شرایطی حتی اگر شخصی **دیوانه** یا **دروغگو**، که در شرایط عادی گفته او برای ما **اعتباری ندارد**، به ما خبری بدهد؛ مثلاً خبر از وجود سم در غذای ما دهد. این اعلام خطر را نادیده نمی گیریم و احتیاط می کنیم. همه ما در این گونه موارد از یک **قانون عقلی** پیروی می کنیم که می گوید: دفع خطر احتمالی **لازم** است"

پیامبران درستکارترین و راستگوترین مردمان در طول تاریخ بوده اند. حتی آنان که با پیامبران مخالفت می کردند، کمتر آنها را به دروغ گویی و خیانت متهم می نمودند؛ به عنوان مثال پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم را حتی مشرکین و کافرین نیز به عنوان فردی امین و راستگو باور داشتند.

حال همین پیامبران با قاطعیت کامل (نه خبری احتمالی) از وقوع معاد خبر آورده و نسبت به آن هشدار داده اند. و چون سعادت و شقاوت ما مطرح است و خبر هم قطعی است لازم است به گفته های آنان توجه و عمل کنیم.

مثالی گویمت ظاهر، بیندیش	کسی را هست جامی پر عسل پیش
اگر طفلی بدو گوید بیارام	که زیر این عسل زهر است در جام
چو از طفل آن سخن دارد شنیده	بلاشک دست از آن دارد کشیده
تو را چندین پیمبر کرده آگاه	که خواهد بود کاری صعب بر راه
به گفت طفل جستی راه پرهیز	به گفت انبیاء از خواب برخیز

دفع خطر احتمالی عقلا لازم است.

وقطعیت خبر پیامبران بر وقوع معاد

(وقتی انسان عقلا بر خود لازم می داند از خطر احتمالی زهر در عسل دوری کند با اینکه طفلی گفته که اعتبار در شرایط عادی برای حرفش نیست، ضرورت دارد خبر قطعی آخرت را که پیامبران داده اند که راستگوترین هستند بپذیرد.)

دلایل قرآن بر اثبات وجود معاد: ۱. دلایل بر امکان معاد ۲. دلایل بر ضرورت معاد

آفرینش نخستین انسان و جهان

دلایل قرآن بر اثبات معاد
۱. دلایل بر امکان معاد
تکیه بر قدرت خداوند

معاد لازمه حکمت الهی

۲. دلایل بر ضرورت معاد
معاد لازمه عدل الهی

یک دلیل انکار معاد نشناختن قدرت خداست:

عده ای از انسان ها به این دلیل معاد را انکار می کنند که چنان واقعه بزرگ و با عظمتی را با قدرت محدود خود می سنجند و هنگامی که تحقق آن را با قدرت بشری ناممکن می بینند به انکار آن می پردازند. حال آنکه بعید بودن چیزی برای انسان هرگز دلیل بر غیرممکن بودن آن نیست. از این رو قرآن یکی از انگیزه های انکار معاد را نشناختن قدرت خدا معرفی می کند و دلایل و شواهد زیادی می آورد تا نشان دهد معاد امری ممکن و شدنی است و خداوند بر انجام آن تواناست. مانند:

الف. دلایل و شواهد قرآن بر امکان معاد و توانا بودن خداوند بر انجام آن:

۱. آفرینش نخستین انسان و جهان: در برخی آیات قرآن، خداوند توجه منکران معاد را به پیدایش نخستین انسان جلب می کند و توانایی خود را در آفرینش وی تذکر می دهد. در این آیات بیان می شود که همان گونه که خداوند قادر است انسان را در آغاز خلق کند، می تواند بار دیگر نیز او را زنده کند.

تدبر در آیات صفحه ۳۶

در ترجمه آیات ابتدای درس تأمل کنید و به سؤالات زیر پاسخ دهید:

۱. کدام یک از آیات، آفرینش نخستین انسان را شاهی بر امکان معاد گرفته است؟ سوره مبارکه یس آیات ۷۸ تا ۸۰

۲. در این آیات کدام اسم از اسماء خداوند آمده است؟ یحی (زنده کننده) / انشاهای (پدید آورنده) / علیم (دانا)

۲. تکیه بر قدرت خداوند: روش دیگر قرآن کریم، توجه دادن مردم به قدرت بی پایان خداوند می باشد تا آنان فکر نکنند که اگر کاری از آنان ساخته نیست، خداوند هم قادر به انجام آن نمی باشد.

تدبر در آیات صفحه ۳۶

ترجمه آیات ابتدای درس را مطالعه کنید و به سؤالات زیر پاسخ دهید:

۱. کدام آیه برای امکان معاد، بر قدرت خداوند تأکید می کند؟ سوره مبارکه یس آیه ۸۱ / سوره مبارکه قیامت آیه ۴

۲. چرا توانایی انسان ها قابل مقایسه با توانایی خداوند نیست؟ چون توانایی انسان محدود است و توانایی خداوند نامحدود.

ب. دلایل ضرورت معاد: یعنی وجود معاد ضروری و واقع نشدن آن امری محال و نارواست.

۱. معاد لازمه حکمت الهی:

خداوند حکیم است (علت) و لازمه حکمت خدا این است که هیچ کاری از کارهای او بیهوده و عبث نباشد (معلول) اگر خداوند تمایلات و گرایش هایی را در درون مخلوقات، از جمله انسان قرار داده، امکان پاسخگویی به آن تمایلات و نیازها را نیز در عالم خارج قرار داده است. مثلاً برای تشنگی آب گوارا را آفریده و برای گرسنگی غذا را تا بتوانیم به وسیله آنها نیاز خود را برطرف کنیم. اگر به وجود آدمی توجه کنیم، خداوند انسان را به گونه ای آفریده که گرایش به بقا و جاودانگی دارد و از

نابودی گریزان است و بسیاری از کارها را برای حفظ بقای خود انجام می دهد. همچنین هر انسان خواستار **همه کمالات و زیبایی** هاست و این خواستن هیچ حدی ندارد.

اما دنیا و عمر **محدود** انسان ها پاسخگوی این گونه خواسته ها نیست؛ بنابراین باید جای دیگری باشد که انسان به خواسته هایش برسد. اگر بعد از دنیا، زندگی ای نباشد، در این صورت باید گفت خداوند گرایش به زندگی جاوید را در وجود انسان قرار داده است و سپس او را در حالی که مشتاق حیات ابدی است، نابود می کند؛ **این کار با حکمت خداوند سازگار نیست.**

علاوه براین، اگر بناست با این همه استعدادها و سرمایه های مختلفی که خداوند در وجود ما قرار داده است، خاک شویم و معادی هم نباشد، آفرینش انسان و جهان بی هدف و عبث خواهد بود و گفتیم که خدا کار عبث نمی کند.

تفکر در آیات صفحه ۳۸

۱. کدام یک از آیات ابتدای درس از حکمت خداوند برای معاد استفاده کرده است؟ آیه ۲۷ سوره مبارکه ص (و ما خلقنا السماوات و الارض و ما بینهما باطلا ذلک ظن الذین کفروا فویل للذین کفروا من النار)

۲. پیام اصلی این آیه چیست؟ با توجه به اینکه خداوند حکیم است و جهان و آنچه در جهان است را هدفمند آفریده است و از طرفی چون چون دنیا محدود است و رسیدن به تمام اهداف مقدور نیست؛ وجود معاد ضرورت دارد.

۲. **معاد لازمه عدل الهی**: عدل یکی از صفات الهی است. خداوند عادل است (علت) و نیکوکاران را با بدکاران برابر قرار نمی دهد؛ از این رو، خداوند وعده داده که هرکس را به آنچه **استحقاق** دارد برساند و حق کسی را ضایع نکند.

۱. **در این عالم همه به پاداش یا کیفر اعمال خود نمی رسند.** مثلا: چه بسیار افرادی

که **کارهای نیک** فراوانی دارند و به جمع زیادی از انسان ها **خدمت** کرده اند و نیز چه بسیار کسانی که در دوران عمر خود از هیچ **جنایت و خیانتی** فروگذار نمی کنند، اما قبل از آنکه به پاداش یا سزای اعمال خود برسند، چشم از جهان فرو می بندند.

اما زندگی در این دنیا

به گونه ای است که

امکان تحقق این وعده

۲. **این جهان ظرفیت جزا و پاداش کامل انسان ها را ندارد:** مثلا پاداش برخی

را نمی دهد زیرا:

اعمال، مثل **شهادت** در راه خدا یا مجازات کسی که در دنیا به هزاران نفر ستم کرده یا صدها نفر را قتل عام کر کرده است، در این جهان ممکن نیست. به طور مثال اعدام کسی مثل صدام و حامیان او با جرم شهید کردن صدها هزار نفر انسان بی گناه، و معلول و شیمیایی کردن هزاران جانباز برابری نمی کند.

اگر جهان دیگری نباشد که ظالم را به مجازات واقعی اش برساند، بر نظام عادلانه خداوند ایراد وارد می شود.

تفکر در آیات صفحه ۳۹

۱. کدام آیه به این استدلال اشاره دارد؟ سورة مبارکه ص آیه ۲۸
۲. در این آیه چه کسانی با هم مقایسه شده اند؟ کسانی که ایمان آورده و عمل شایسته انجام داده اند با فساد کنندگان بر روی زمین و متقین با بدکاران

اندیشه و تحقیق صفحه ۴۱

۱. تعدادی از کارهای نیک و تعدادی از گناهان را که در این دنیا قابل پاداش و مجازات نباشند ذکر کنید. کارهای نیک: شهادت در راه خدا، هدایت انسان ها، از بین بردن فساد و بی بند و باری، کاهش فقر در جامعه. گناهان: جنایت ها ی جنگی، ترویج عقاید خرافی بین مردم، فساد و بی بند و باری در جامعه، نزدن ماسک در دوران شیوع کرونا
۲. اگر در بحث وجود معاد، دلیلی جز خبر پیامبران نداشتید آیا آن را می پذیرفتید؟ به چه دلیل؟ بله چون چون دفع خطر احتمالی عقلا لازم است و پیامبران عاقل ترین و راستگوترین مردمان در طول تاریخ بوده اند با قاطعیت کامل از وقوع معاد خبر داده و نسبت به آن هشدار داده اند.
۳. رابطه میان "آفرینش استعدادها و سرمایه های مختلف در وجود انسان" و "ضرورت وجود معاد" را توضیح دهید. اگر با این همه استعداد که خدا به ما داده خاک شویم و معادی نباشد آفرینش انسان و جهان عبث خواهد بود و گفتیم که خدا کار عبث نمی کند. پس معاد لازمه حکمت خدست.

نمونه سوالات درس چهارم

آیات و روایات

۱. به آیه "و برای ما مثلی می زند، در حالی که آفرینش خود را فراموش می کند، گوید: چه کسی این استخوان ها را از نو زنده می کند در حالی که پوسیده اند. بگو همان که نخستین بار آفرید او را پدید آورد همو که بر هر آفرینشی داناست." توجه کنید و به سوالات پاسخ دهید.
- الف. آیه بر امکان معاد دلالت دارد یا ضرورت آن؟ بر امکان معاد
- ب. خداوند در این آیه برای اثبات امکان معاد چه دلیلی می آورد؟ یادآوری آفرینش نخستین انسان
۲. آیه "نه تنها استخوان های آنها را به حالت اول در می آوریم بلکه سرانگشتان آنها را نیز همان گونه که بوده، مجددا خلق می کنیم" به کدام صفت خدا اشاره دارد؟ به قدرت خداوند
۳. آیه "ام نجعل الذین آمنوا و عملوا الصالحات کالمفسدین فی الارض ام نجعل المتقین کالفجار"
- الف. حاوی چه پیامی است؟ یکی از دلایل ضرورت معاد عدل خداست که او بر اساس نظام عادلانه بدکاران را مانند نیکوکاران قرار نداده و هرکس بر اساس استحقاق به حقش در قیامت خواهد رسید.
- ب. به کدام دلیل اثبات معاد اشاره دارد؟ به دلایل ضرورت معاد و اینکه معاد لازمه عدل الهی است. (موضوع آیه)

کامل کردنی

۴. دفع خطر احتمالی یک قانون و است. عقلی / لازم
۵. وجود معاد ضروری و واقع نشدن آن امری و است. محال / ناروا
۶. خداوند حکیم است و لازمه حکمت خدا این است که هیچ کاری از کارهای او نباشد. عبث یا بیهوده
۷. چون خداوند است؛ هر کس را به آنچه استحقاق اوست می رساند. عادل

تعیین درستی یا نادرستی عبارات

۸. آنان که با پیامبران مخالفت می کردند، کمتر آنها را به دروغ گویی و خیانت متهم می نمودند. درست
۹. پیامبران وقوع قیامت را به عنوان یک خبر احتمالی به مردم هشدار داده اند. نادرست
۱۰. آفرینش نخستین انسان و جهان از دلایل ضرورت معاد در قرآن است. نادرست
۱۱. اینکه خداوند موجودات را بیهوده نیافریده، دلیلی است که می تواند ضرورت معاد را ثابت کند. درست
۱۲. یکی از دلایل انکار معاد نشناختن قدرت خداست. درست

کشف ارتباط

۱۳. هر کدام از موارد زیر به کدام دلیل از دلایل وجود معاد اشاره دارد؟ (امکان معاد یا ضرورت معاد)
نبودن ظرفیت پاداش و جزای کامل انسان در این جهان	ضرورت معاد
توجه دادن به آفرینش نخستین انسان	امکان معاد
وجود میل به جاودانگی در انسان	ضرورت معاد
توجه به قدرت نامحدود خداوند	امکان معاد

کوتاه پاسخ

۱۴. دلیل عقلی اهمیت و ضرورت پرداختن به بحث پیرامون جهان پس از مرگ چیست؟ دفع خطر احتمالی
۱۵. چرا لازم است به خبر پیامبران در مورد وقوع معاد توجه و عمل کنیم؟ چون سعادت و شقاوت ما مطرح است و خبر هم قطعی است.
۱۶. یک دلیل عقلی بر وجود معاد نام ببرید. دفع خطر احتمالی

۱۷. در ابیات زیر شاعر به چه موضوعی اشاره دارد و از چه دلیل عقلی سخن می گوید؟

تو را چندین پیمبر کرده آگاه که خواهد بود کاری صعب بر راه

به گفت طفل جستی راه پرهیز به گفت انبیاء از خواب برخیز

پاسخ: قطعیت خبر پیامبران بر وقوع معاد / دفع خطر احتمالی عقلا لازم است.

۱۸. دو دسته دلیل قرآنی برای اثبات معاد نام ببرید. ۱. دلایلی که بر امکان معاد دلالت دارد.

۲. دلایلی که بر ضرورت معاد دلالت دارد.

۱۹. دلایلی بر امکان معاد نام ببرید. ۱. آفرینش نخستین انسان و جهان ۲. تکیه بر قدرت خداوند

۲۰. دلایلی بر ضرورت معاد نام ببرید. معاد لازمه حکمت الهی، معاد لازمه عدل الهی

۲۱. لازمه حکیم بودن خدا چیست؟ اینکه هیچ کار او بیهوده و عبث نباشد. (یا همه چیز را با هدفی خلق کرده باشد).

۲۲. اینکه خداوند وعده داده که هرکس را به آنچه استحقاق دارد برساند وحق کسی را ضایع نکند، بیانگر کدام صفت اوست؟ عدل

تشریحی

۲۳. قانون دفع خطر احتمالی چگونه می تواند وجود معاد را ثابت کرده و ایمان به آن را تقویت کند؟ (قانون دفع خطر احتمالی را توضیح دهید). انسان در مواقعی که احتمال خطر یا خسارتی در میان باشد سعی می کند جلوی خسارت احتمالی را بگیرد و از خطری که ممکن است پیش آید، بگریزد. در چنین شرایطی حتی اگر شخصی دیوانه یا دروغگو، که در شرایط عادی گفته او برای ما اعتباری ندارد، به ما خبری بدهد؛ مثلا خبر از وجود سم در غذای ما دهد. این اعلام خطر را نادیده نمی گیریم و احتیاط می کنیم. همه ما در این گونه موارد از یک قانون عقلی پیروی می کنیم که می گوید: دفع خطر احتمالی لازم است.

پیامبران درستکارترین و راستگوترین مردمان در طول تاریخ بوده اند. حتی آنان که با پیامبران مخالفت می کردند، کمتر آنها را به دروغ گویی و خیانت متهم می نمودند؛ به عنوان مثال پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم را حتی مشرکین و کافرین نیز به عنوان فردی امین و راستگو باور داشتند. حال همین پیامبران با قاطعیت کامل (نه خبری احتمالی) از وقوع معاد خبر آورده و نسبت به آن هشدار داده اند. و چون سعادت و شقاوت ما مطرح است و خبر هم قطعی است لازم است به گفته های آنان توجه و عمل کنیم.

۲۴. یک دلیل انکار معاد نشناختن قدرت خداست؛ آن را توضیح دهید. (علت اینکه قرآن دلایل و شواهد زیادی بر ممکن و شدنی شدن معاد می آورد چیست؟) عده ای از انسان ها به این دلیل معاد را انکار می کنند که چنان واقعه بزرگ و با عظمتی را با قدرت محدود خود می سنجند و هنگامی که تحقق آن را با قدرت بشری ناممکن می بینند به انکار آن می پردازند. حال آنکه بعید بودن چیزی برای انسان هرگز دلیل بر غیرممکن بودن آن نیست. از این رو قرآن یکی از انگیزه های انکار معاد را نشناختن قدرت خداست معرفی می کند و دلایل و شواهد زیادی می آورد تا نشان دهد معاد امری ممکن و شدنی است و خداوند بر انجام آن تواناست.

۲۵. از دلایل ممکن بودن معاد "آفرینش نخستین انسان و جهان" را توضیح دهید. در برخی آیات قرآن، خداوند توجه منکران معاد را به پیدایش نخستین انسان جلب می کند و توانایی خود را در آفرینش وی تذکر می دهد. و می فرماید: همان گونه که خداوند قادر است انسان را در آغاز خلق کند، می تواند بار دیگر نیز او را زنده کند.

۲۶. از دلایل ممکن بودن معاد "تکیه بر قدرت خداوند" را توضیح دهید. روش دیگر قرآن کریم، توجه دادن مردم به قدرت بی پایان خداوند می باشد تا آنان فکر نکنند که اگر کاری از آنان ساخته نیست، خداوند هم قادر به انجام آن نمی باشد.

۲۷. با وجود حکمت خداوند چگونه می توان ضرورت معاد را ثابت کرد؟ خداوند حکیم است و لازمه حکمت خدا این است که هیچ کاری از کارهای او بیهوده و عبث نباشد. اگر خداوند تمایلات و گرایش هایی را در درون مخلوقات، از جمله انسان قرار داده، امکان پاسخگویی به آن تمایلات و نیازها را نیز در عالم خارج قرار داده است تا بتوانیم به وسیله آنها نیاز خود را برطرف کنیم.

اگر به وجود آدمی توجه کنیم، خداوند انسان به گونه ای آفریده که گرایش به بقا و جاودانگی دارد و از نابودی گریزان است و بسیاری از کارها را برای حفظ بقای خود انجام می دهد. همچنین هر انسان خواستار همه کمالات و زیبایی هاست و این خواستن هیچ حدی ندارد.

اما دنیا و عمر محدود انسان ها پاسخگوی این گونه خواسته ها نیست؛ بنابراین باید جای دیگری باشد که انسان به خواسته هایش برسد. اگر بعد از دنیا، زندگی ای نباشد، در این صورت باید گفت خداوند گرایش به زندگی جاوید را در وجود انسان قرار داده است و سپس او را در حالی که مشتاق حیات ابدی است، نابود می کند؛ این کار با حکمت خداوند سازگار نیست.

علاوه براین، اگر بناست با این همه استعدادها و سرمایه های مختلفی که خداوند در وجود ما قرار داده است، خاک شویم و معادی هم نباشد، آفرینش انسان و جهان بی هدف و عبث خواهد بود و گفتیم که خدا کار عبث نمی کند.

۲۸. با وجود عدل خداوند چگونه می توان ضرورت معاد را ثابت کرد؟ خداوند عادل است و نیکوکاران را با بدکاران برابر قرار نمی دهد؛ از این رو، خداوند وعده داده که هرکس را به آنچه استحقاق دارد برساند و حق کسی را ضایع نکند. اما زندگی در این دنیا به گونه ای است که امکان تحقق این وعده را نمی دهد زیرا: ۱. در این عالم همه به پاداش یا کیفر اعمال خود نمی رسند. مثلاً: چه بسیار افرادی که کارهای نیک فراوانی دارند و به جمع زیادی از انسان ها خدمت کرده اند و نیز چه بسیار کسانی که در دوران عمر خود از هیچ جنایت و خیانتی فروگذار نمی کنند، اما قبل از آنکه به پاداش یا سزای اعمال خود برسند، چشم از جهان فرو می بندند. ۲. این جهان ظرفیت جزا و پاداش کامل انسان ها را ندارد: مثلاً پاداش برخی اعمال، مثل شهادت در راه خدا یا مجازات کسی که در دنیا به هزاران نفر ستم کرده یا صدها نفر را قتل عام کر کرده است، در این جهان ممکن نیست. به طور مثال اعدام کسی مثل صدام و حامیان او با جرم شهید کردن صدها هزار نفر انسان بی گناه، و معلول و شیمیایی کردن هزاران جانباز برابری نمی کند. اگر جهان دیگری نباشد که ظالم را به مجازات واقعی اش برساند، بر نظام عادلانه خداوند ایراد وارد می شود.

تعیین پاسخ صحیح

۲۹. از دقت در آیات "افحسبتم انما خلقناکم عبثاً" و "ام نجعل المتقین کالفجار" به ترتیب، معاد در پرتو و الهی مستفاد می گردد.

الف. امکان - عدل - حکمت
ب. ضرورت - حکمت - عدل *

۳۰. با تدبیر در آیه شریفه "افحسبتم انما خلقناکم عبثاً و انکم الینا لاترجعون" قرآن لازمه و نشانه ای بر معاد است.

الف. عبث نبودن زندگی انسان را بازگشت به سوی خدا (در جهان ابدی) می داند- ضرورت*

ب. عدل خداوند را این می داند که در پی این جهان، عالمی دیگر وجود داشته باشد- امکان

۳۱. محدودیت عمر انسان، در دریافت پاداش اعمال انسان، بیانگر معاد در پرتو و خواستار کمالات بی نهایت بودن، حکایت گر معاد در پرتو خداوند می باشد.

الف. امکان- عدل - ضرورت- عدل
ب. ضرورت- عدل - ضرورت- حکمت *

پاسخ به سؤالات با توجه به متن

درس روز سه شنبه دین و زندگی بود و مریم در حال مطالعه درس بود که سؤالی که همیشه در ذهنش بود مانع ادامه درس خواندن شد. از مادرش پرسید: مادر جان کسی از قیامت برگشته که ثابت کند قیامتی هست؟

مادرش پاسخ داد: خیر. مریم پرسید: پس چگونه است که ما به معاد باور داریم. مادرش پاسخ داد: پیامبران این خبر قطعی را به ما داده اند و در کتاب های آسمانی نیز آمده است: مریم پرسید: یعنی دلیلی عقلی بر وقوع قیامت نداریم؟ مادر پاسخ داد: قرآن ثابت کرده که هم وجود معاد ممکن است و هم باید باشد. مریم گفت: بلکه توضیحاتش را هم خوانده ام. اما دلیلی غیر از قرآن هم داریم؟ مادر پاسخ داد: این خبر قطعاً درست است چون خدا و پیامبران گفته اند ولی اگر حتی از غیر از اینان هم می شنیدی آیا احتیاط نمی کردی و با خود نمی گفتی شاید درست باشد؟ مریم گفت: بلکه

الف: نام این قانون که عقل می گوید احتیاط کن چیست؟ دفع خطر احتمالی

ب. با این قانون وجود معاد را برای کسی که معتقد به آن نیست ثابت کن. حالا که انسان از راه عقل لازم می داند در مواقعی که احتمال خطر یا خسارتی در میان باشد، جلوی خسارت احتمالی را بگیرد و از خطری که ممکن است پیش آید، بگریزد؛ حتی اگر گوینده خبر انسان مطمئن نباشد. پس لازم است خبر وقوع قیامت را که پیامبران به ما داده اند که درستکارترین و راستگوترین مردمان در طول تاریخ بوده اند. احتیاط کنیم و چون سعادت و شقاوت ما مطرح است به گفته های آنان توجه و عمل کنیم.

درس پنجم: منزلگاه بعد

برزخ در لغت: فاصله و حایل میان دو چیز

تعریف عالم برزخ: عالم برزخ میان زندگی دنیایی و اخروی قرار گرفته است و آدمیان پس از مرگ وارد چنین حیاتی می شوند و تا قیامت در آنجا می مانند. (آیه ۱۰۰ سوره مبارکه مؤمنون)

در عالم برزخ لذت برای نیکوکاران و رنج و درد برای بدکاران وجود دارد.

ویژگی های عالم برزخ

۱. **وجود حیات:** پس از مرگ فعالیت های حیاتی بدن متوقف می شود اما فرشتگان، **حقیقت وجود انسان** یعنی روح را به طور تمام و کمال دریافت می کنند (**توفی**) پس روح همچنان به حیات و فعالیتش ادامه می دهد. (سوره مبارکه نساء آیه ۹۷)

۲. **وجود شعور و آگاهی:** عامل شعور و آگاهی در دنیا روح است، روح در عالم برزخ به حیات خود ادامه می دهد پس یکی از ویژگی های عالم برزخ شعور و آگاهی است.

نشانه های گفت و گوی فرشتگان: فرشتگان خطاب به ظالمان احوال آنها را می پرسند. ظالمان خود را از **مستضعفین** بر روی زمین معرفی می کنند. این مکالمه و طرف خطاب قرار دادن، نشانه شعور و آگاهی در برزخ است. (حیات، شعور و آگاهی، روح حقیقت وجود آدمی است.) (سوره نساء آیه ۹۷)

شعور و آگاهی سخن گفتن پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم با کشته شدگان جنگ بدر: پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به کشته شدگان لشکر کفار بعد از پیروزی سپاه اسلام فرمودند: "آنچه پروردگارمان به ما وعده داده بود، حق یافتیم؛ آیا شما نیز آنچه پروردگارتان وعده داده بود، حق یافتید؟"

در عالم برزخ اصحاب گفتند: ای رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم چگونه با آنها سخن می گویی در حالی که مرده اند؟ حضرت فرمود: "قسم به کسی که جانم در دست اوست، ایشان به این کلام از شما **شنواترند** و فقط نمی توانند پاسخ دهند. (حیات، شعور و آگاهی، روح حقیقت وجود آدمی است.)"

۳. **وجود ارتباط میان عالم برزخ و دنیا:** بامرگ انسان و ورود وی به عالم برزخ، ارتباط او با دنیا قطع نمی شود.

نشانه های تداوم ارتباط میان عالم برزخ و دنیا:

الف. **بسته نشدن پرونده اعمال:** پرونده برخی اعمال انسان با مرگ بسته نمی شود و ممکن است اعمال نیک یا بد به آن افزوده و یا از آنها کاسته شود. (**اعمال ما تأخر**)

(یَنْبِؤُا الْاِنْسَانَ یَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَاَخَّرَ)
↓ ↓ ↓
قیامت ماتقدم ماتأخر

آثار ما تقدم: دامنه برخی اعمال محدود به دوران زندگی انسان است و با

مرگ، پرونده این اعمال بسته می شود. مثل نماز و روزه

آثار ما تأخر: پرونده بسیاری از اعمال حتی بعد از مرگ حیات ما نیز باز

دامنه اعمال انسان

می ماند و موجب سنگینی اعمال نیک یا بد شخص متوفی می گردد.

مثل: هدیه کتاب به کتابخانه، آموزش مطلب مفید به دیگران، باقی گذاشتن

راه و رسم نادرست و مخالف فرمان الهی در جامعه، تولید و نشر مطالب

نامناسب و غیر اخلاقی در فضای مجازی، مدسازی غلط، ایجاد یا تقویت

آداب و رسوم غلط در امر ازدواج، ایجاد انحرافات فکری و اخلاقی در دیگران.

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم: هر کس سنت نیکی را در جامعه جاری سازد، تا وقتی که در دنیا مردمی به آن سنت عمل می کنند، ثواب آن اعمال را به حساب این شخص هم می گذارند، بدون اینکه از اجر انجام دهنده آن کم کنند و هر کس سنت زشتی را در بین مردم مرسوم کند، تا وقتی که مردمی بدان عمل کنند، گناه آن را به حساب او نیز می گذارند، بدون آنکه از گناه عامل آن کم کنند.

فعالیت کلاسی صفحه ۴۶

نمونه های از اعمال را ذکر کنید که دارای آثار طولانی خوب یا بد هستند و بعد از مرگ انسان ادامه می یابند. هدیه کتاب به کتابخانه، آموزش مطلب مفید به دیگران، درختکاری، نوشتن کتاب خوب و مفید، راه اندازی سایت علمی مفید، باقی گذاشتن راه و رسم نادرست و مخالف فرمان الهی در جامعه، تولید و نشر مطالب نامناسب و غیر اخلاقی در فضای مجازی، مدسازی غلط، ایجاد یا تقویت آداب و رسوم غلط در امر ازدواج، ایجاد انحرافات فکری و اخلاقی در دیگران و

ب. دریافت پاداش خیرات بازماندگان: اعمال خیری که بازماندگان برای درگذشتگان انجام می دهند در عالم برزخ به آنها می رسد و در سرنوشت آنها تاثیر می گذارد. مانند: صدقه، طلب مغفرت، دعای خیر و انفاق برای آنان.

ج. ارتباط متوفی با خانواده: براساس سخن امام کاظم علیه السلام مؤمن بر حسب مقدار فضیلت هایش می تواند با خانواده اش دیدار کند؛ برخی از آنان هر روز و برخی هر دو روز و برخی هر سه روز و کمترین آن هر جمعه.

اندیشه و تحقیق صفحه ۴۸

۱. منظور از کلمه "توفی" در قرآن کریم چیست و برای اشاره به کدام بعد از وجود انسان استفاده شده است؟ توفی یعنی فرشتگان حقیقت وجود انسان یعنی روح را به طور تمام و کمال دریافت می کنند- بعد غیر مادی و روحانی

۲. هر یک از موارد زیر به کدام یک از ویژگی های برزخ اشاره دارد؟

الف. تلقین میت به هنگام مرگ: وجود شعور و آگاهی و وجود حیات

ب. انجام خیرات و طلب آمرزش برای گذشتگان: وجود ارتباط میان عالم برزخ و دنیا- دریافت پاداش خیرات بازماندگان.

ج. زیارت قبور درگذشتگان: وجود ارتباط میان عالم برزخ و دنیا، وجود شعور و آگاهی.

نمونه سؤالات درس پنجم

آیات و روایات

۱. با توجه به آیه "حتی اذا جاء احدهم الموت قال رب ارجعون لعلى اعمل صالحا فيما تركت كلا انها كلمة هو قائلها و من ورائهم برزخ الى يوم يبعثون." (همراه با ترجمه) به سؤالات پاسخ دهید.

الف. موضوع آیه چیست؟ اثبات وجود عالم برزخ، وجود حیات درعالم برزخ، وجود شعور و آگاهی درعالم برزخ، روح حقیقت وجود انسان.

ب. دو پیام برای آیه بنویسید. حقیقت وجود انسان روح است. / در عالم برزخ انسان از آگاهی و حیات برخوردار است.

۲. آیه "إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضَ اللَّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا فَأُولَئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَسَاءَتْ مَصِيرًا" (همراه با ترجمه) به کدام ویژگی عالم برزخ اشاره دارد؟ وجود حیات و وجود شعور و آگاهی

۳. اینکه پیامبر صلی الله علیه و آله با کشته شدگان جنگ بدر سخن گفته و فرمودند: "آنچه پروردگاران به ما وعده داده بود، حق یافتیم؛ آیا شما نیز آنچه پروردگارتان وعده داده بود، حق یافتید؟" بیانگر کدام ویژگی عالم برزخ است؟ وجود حیات و شعور و آگاهی در عالم برزخ و اینکه روح حقیقت وجود آدمی است.

۴. با توجه به آیه "يَنْبِئُوا الْإِنْسَانَ يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَ أَخَّرَ" به سؤالات پاسخ دهید.

الف. آیه بیانگر کدام ویژگی عالم برزخ است؟ وجود ارتباط میان عالم برزخ و دنیا

ب. با توجه به آیه اعمال ما به چند دسته تقسیم می شود آنها را نام ببرید. اعمال ما تقدم و اعمال ما تاخر

۵. از دیدگاه پیامبر صلی الله علیه و آله کسی که سنت نیک یا زشتی در جامعه گذاشت تا چه زمانی آن عمل در سرنوشتش مؤثر است؟ (چه سرنوشتی خواهد داشت؟) هر کس سنت نیک را در جامعه جاری سازد، تا وقتی که در دنیا مردمی به آن سنت عمل می کنند، ثواب آن اعمال را به حساب این شخص هم می گذارند، بدون اینکه از اجر انجام دهنده آن کم کنند و هر کس سنت زشتی را در بین مردم مرسوم کند، تا وقتی که مردمی بدان عمل کنند، گناه آن را به حساب او نیز می گذارند، بدون آنکه از گناه عامل آن کم کنند.

۶. از دیدگاه امام کاظم علیه السلام چه کسانی می توانند با خانواده خود پس از مرگ در ارتباط باشند و به چه میزان؟ افراد مؤمن- بر حسب فضیلت هایش می توان با خانواده اش دیدار کند برخی از آنان هر روز و برخی هر دو روز و برخی هر سه روز و کمترین آن هر جمعه.

۷. پیامبر صلی الله علیه و آله در پاسخ اصحاب که از حرف زدن با مردگان تعجب کرده بودند چه فرمودند؟
فرمودند: قسم به کسی که جانم در دست اوست، ایشان به این کلام از شما شنواترند و فقط نمی توانند پاسخ دهند.

کامل کردنی

۸. وقتی فرشتگان احوال ظالمان را می پرسند ظالمان خود را می نامند. مستضعفین در زمین

۹. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در جنگ با کشته شدگان کفار سخن گفتند. بدر

۱۰. مورد خطاب قرار دادن و سخن گفتن فرشتگان با انسان در عالم برزخ نشانه ویژگی حیات و روح انسان در عالم برزخ است. شعور و آگاهی

تعیین درستی یا نادرستی جملات

۱۱. در عالم برزخ لذت و درد و رنج وجود دارد. درست

۱۲. توفی توسط خداوند انجام می گیرد. نادرست

۱۳. روح و جسم انسان هنگام مرگ توفی می شوند. نادرست

۱۴. عامل شعور و آگاهی در دنیا جسم و روح و در آخرت فقط روح است. نادرست

کشف ارتباط

۱۵. هر مورد از قسمت اول به کدام مورد از قسمت دوم مرتبط است؟

ما در زمین مستضعف بودیم (ج) الف. وجود شعور و آگاهی

ینبؤا الانسان بما قدم و اخر (د) ب. درخواست در عالم برزخ

تلقین میت هنگام مرگ (الف) ج. مگر زمین خدا وسیع نبود که مهاجرت کنید؟

قال رب ارجعون لعلی اعمل صالحا فیما ترکت (ب) د. بسته نشدن پرونده اعمال انسان پس از مرگ در برزخ

کوتاه پاسخ

۱۶. نشانه های وجود شعور و آگاهی را در عالم برزخ نام ببرید. ۱. گفت و گوی فرشتگان ۲. سخن گفتن پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم با کشته شدگان جنگ بدر.

۱۷. نشانه های تداوم ارتباط میان عالم برزخ و دنیا را نام ببرید. الف. بسته نشدن پرونده اعمال ب. دریافت پاداش خیرات بازماندگان ج. ارتباط متوفی با خانواده

۱۸. ویژگی های عالم برزخ را نام ببرید. ۱. وجود حیات ۲. وجود شعور و آگاهی ۳. وجود ارتباط میان عالم برزخ و دنیا

تعریف اصطلاحات

۱۹. **عالم برزخ:** عالم برزخ میان زندگی دنیایی و اخروی قرار گرفته است و آدمیان پس از مرگ وارد چنین حیاتی می شوند و تا قیامت در آنجا می مانند.
۲۰. **توفی:** فرشتگان حقیقت وجود انسان یعنی روح را به طور تمام و کمال دریافت می کنند که قرآن آن را توفی نامیده است.
۲۱. **آثار ما تقدم را با ذکر یک مثال:** دامنه برخی اعمال محدود به دوران زندگی انسان است و با مرگ انسان پرونده آن بسته می شود. مثل نماز و روزه
۲۲. **آثار ما تأخر را با ذکر یک مثال:** پرونده بسیاری از اعمال حتی بعد از مرگ حیات ما نیز باز می ماند و موجب سنگینی اعمال نیک یا بد شخص متوفی می گردد. مثل: هدیه کتاب به کتابخانه

تشریحی

۲۳. **از ویژگی های عالم برزخ وجود شعور و آگاهی را توضیح دهید.** فرشتگان خطاب به ظالمان احوال آنها را می پرسند. ظالمان خود را از مستضعفین بر روی زمین معرفی می کنند. این مکالمه و طرف خطاب قرار دادن، نشانه شعور و آگاهی در برزخ است.
۲۴. **چگونه بازماندگان متوفی می توانند در سرنوشت او مؤثر باشند؟** با اعمال خیری که برای آنها انجام می دهند مثل صدقه دادن و دعای خیر کردن و انفاق برای آنان.

تعیین پاسخ صحیح

۲۵. **از دقت در کدام عبارت آیه شریفه " حتی اذا جاء احدثهم الموت قال رب ارجعون لعلى اعمل صالحا فيما تركت كلا انها كلمة هو قائلها و من ورائهم برزخ الى يوم يبعثون " مشخص می گردد که درخواست کافرین واقعی نیست؟**

الف. لعلى اعمل صالحا ب. انها كلمة هو قائلها *

۲۶. **از سخنان رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در جنگ بدر به کشتگان لشکر کفر که فرمود: "آنچه پروردگارمان به ما وعده داده بود، حق یافتیم؛ آیا شما نیز آنچه پروردگارتان وعده داده بود، حق یافتید؟" کدام مطلب فهمیده می شود؟**

الف. ارتباط انسان در عالم برزخ با دنیا، پس از مرگ نیز همچنان برقرار است. *

ب. پاداش و کیفر نتیجه خود عمل است و انسان ها نمی توانند آن را تغییر دهند.

۲۷. **از آیه شریفه "ينبوا الانسان يومئذ بما قدم و اخر" موضوع مفهوم می گردد و مبین عالم است.**

الف. برخی از اعمال، آثار و نتایج آن محدود به دوران عمر انسان می باشد. همه اعمال ماتقدم و ماتأخر ثبت می گردد- برزخ

ب. برخی از اعمال هستند که آثارشان حتی بعد از مرگ از بین نمی رود، علاوه بر آثار ماتقدم دارای آثار ما تأخر هستند- قیامت *

۲۸. از آیه شریفه " حتی اذا جاء احدهم الموت قال رب ارجعون لعلى اعمل صالحا فيما تركت ... " کدام مطلب مفهوم می گردد؟

الف. با مرگ حیطه درک و آگاهی انسان افزون می گردد. *

ب. با مرگ حیطه درک و آگاهی انسان متوقف می شود.

۲۹. ارتباط عالم برزخ با دنیا را، آثار اعمال انسان ها اثبات می کند و تأثیر مقدار فضیلت های برزخیان دیدارشان را با خانواده خویش، رقم می زند و استمرار بخش ارتباط انسان با دنیا، آثار رفتارهای اوست.

الف. ما تقدم - کیفیت - ما تقدم
ب. ماتأخر - کمیت - ماتأخر *

درک مطلب

۳۰. با توجه به متن زیر به سوالات پاسخ دهید.

زهره گوشه حیاط مدرسه نشسته بود و چهره ای ناراحت داشت، دوستانش می دانستند که هفته گذشته مادر بزرگش فوت کرده است. تصمیم گرفتند با او هم کلام شوند تا شاید کمی از دردهایش بکاهند. مریم به او گفت: "مرگ عزیزان هر چند بسیار سخت است ولی باید بدانیم که مرگ ادامه حیات ماست و نابودی نیست." زهره گفت: " مادر بزرگم بسیار مهربان و با گذشت بود ولی من از این جهت بسیار ناراحتم که او به من گفته بود که در سه سال اول تکلیفش نمازش را نخوانده و جبران هم نکرده است." شیوا پرسید: "یعنی هیچ کاری برای او نمی شود کرد تا جبران شود و باید عذاب ببیند؟" زهره گفت: "راه جبران دارد و شما بازماندگان می توانید آن سه سال را به جای او بخوانید و ان شاء الله خداوند از او می گذرد."

خواندن نماز بازماندگان برای متوفی شامل کدام دسته از اعمال می شود؟ اعمال ما تأخر

درس ششم: واقعه بزرگ

برپایی قیامت بزرگ ترین واقعه جهان خلقت است که با پایان دنیا رخ می دهد و انسان ها را وارد زندگی ابدی می کند.

قیامت در دو مرحله انجام می گیرد و در هر مرحله وقایع خاصی رخ می دهد.

مرحله اول قیامت

شنیده شدن صدای مهیب: (نفخ صور) این صدای مهیب و سهمگین آسمان ها و زمین را فرا می گیرد، ناگهانی است و همه را غافلگیر می کند. (سوره مبارکه زمر آیه ۶۸)

مرگ اهل آسمان ها و زمین: همه اهل آسمان ها و زمین جز آنها که خدا خواسته می میرند و بساط حیات انسان و دیگر موجودات در دنیا برچیده می شود. (سوره مبارکه زمر آیه ۶۸)

تغییر در ساختار زمین و آسمان ها: تحولی عظیم در آسمان ها و زمین رخ می دهد.

- خورشید در هم می پیچد و بی نور و تاریک می شود.
- آن همه ستاره ای که در آسمان می درخشید همه به یکباره تیره می شوند.
- زمین به شدت به لرزه در می آید و خرد می شود.
- کوه ها سخت در هم کوبیده شده و متلاشی می شوند و همچون ذرات گرد و غبار در هوا پراکنده می گردند.

این تغییرات چنان گسترده و عمیق است که آسمان ها و زمین به آسمان ها و زمین دیگر که متناسب با قیامت و آخرت است، تبدیل می شوند. (آیات پاورقی همین صفحه آیات را آورده و قطعا جزء امتحان نیست.)

وقایع مرحله دوم برای فراهم شدن صحنه داوری الهی و آماده شدن انسان برای دریافت پاداش و کیفر است.

مرحله دوم قیامت

زنده شدن همه انسان ها (سوره مبارکه زمر آیه ۶۸) (فاذا هم قیام ينظرون)

آشکار شدن تمام حقایق (سوره مبارکه زمر آیه ۶۹) (و اشرقت الارض بنور ربها)

برپاشدن دادگاه عدل الهی (سوره مبارکه زمر آیه ۶۹) (و قصی بینهم بالحق و هم لا یظلمون)

حضور شاهدان و گواهان (سوره مبارکه زمر آیه ۶۹) (وجیء بالنبیین و الشهداء)

۱. زنده شدن همه انسان ها:

- بار دیگر بانگی سهمناک در عالم می پیچد و حیات مجدد انسان ها آغاز می شود.
- با این صدا، همه مردگان با قدرت خداوند دوباره زنده می شوند و در پیشگاه خداوند حاضر می گردند تا برای رسیدگی به حساب آماده شوند.

۲. آشکار شدن تمام حقایق:

- در آن روز با تابیدن نور حقیقت از جانب خداوند پرده ها کنار می رود.
- و اسرار و حقایق عالم آشکار می شود.
- و واقعیت همه چیز از جمله اعمال و رفتار و نیت انسان ها و واقعیت حوادث تلخ و شیرینی که در زمین اتفاق افتاده است آشکار می شود.

۳. برپاشدن دادگاه عدل الهی: با آماده شدن صحنه قیامت، رسیدگی به اعمال آغاز می شود و ترازوهای ویژه ای که اعمال را می سنجند و ترازوهای عدل نام دارند، گذاشته می شوند

- در ترازوی عدل الهی اعمال، افکار و نیت های انسان ها سنجیده می شود.
- اگر عملی حتی به اندازه ذره ای ناچیز باشد به حساب آن رسیدگی می شود.
- اعمال پیامبران و امامان معیار و میزان سنجش اعمال قرار می گیرد زیرا اعمال آنان عین آن چیزی است که خدا به آن دستور داده است؛ از این رو هر چه عمل انسان ها به راه و روش آنان نزدیک تر باشد، ارزش بیشتری خواهد داشت.

۴. حضور شاهدان و گواهان: بر اساس آیات و روایات، در روز قیامت شاهدان و گواهانی بر اعمال و رفتار انسان ها در پیشگاه خداوند شهادت می دهند. برخی از شاهدان عبارت اند از:

الف. پیامبران و امامان: ایشان همان گونه که در دنیا ناظر و شاهد بر اعمال انسان ها بوده اند، در روز قیامت نیز شاهدان دادگاه عدل الهی اند. (سوره مبارکه زمر آیه ۶۹)

در دنیا ظاهر و باطن اعمال انسان ها را دیده اند.

آنها بهترین گواهان قیامت اند چون: و از هر خطایی مصون و محفوظند.

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم شاهد و ناظر بر همه پیامبران و امت هاست.

مراقب آنها بوده اند.

ب. فرشتگان الهی: فرشتگان در طول زندگی انسان ها، همواره و تمامی اعمال آنها را ثبت و ضبط

کرده اند.

ج. اعضای بدن انسان: بدکاران در قیامت سوگند دروغ می خورند (معلول) تا شاید خود را از مهلکه نجات دهند (علت) در این حال خداوند بر دهان آنها مهر خاموشی می زند و اعضاء و جوارح آنها به اذن خدا شروع به سخن گفتن می کنند و علیه صاحب خود شهادت می دهند. بدکاران از این شهادت اعضا تعجب می کنند و با لحن سرزنش آمیز می پرسند چرا علیه ما شهادت می دهید؟ اعضای بدن آنها می گویند: ما را خدایی به سخن آورد که هر چیزی را به سخن می آورد.

۱. گرفتن کارنامه: پس از برپایی دادگاه عدل الهی و رسیدگی به عقاید و اعمال انسان ها و مشخص شدن سرنوشت آدمیان کارنامه اعمال داده می شود. کارنامه نیکوکاران به دست راست و کارنامه بدکاران به دست چپ آنها داده می شود. (سوره مبارکه حاقه آیه ۱۹ مربوط به کارنامه نیکوکاران و آیه ۲۵ مربوط به کارنامه بدکاران است.)

جزوه آموزشی پایه دهم رشته ادبیات و علوم انسانی استان خوزستان شهرستان شوشتر
سال تحصیلی ۱۴۰۴/۱۴۰۵ خانم بومی
۲. **حقیقت کارنامه انسان:** این کارنامه یا نامه عمل چیست و اعمال انسان چگونه در آن ثبت شده است؟

آن کارنامه، با کارنامه ها و نامه های دنیا تفاوت به کلی متفاوت است؛

نامه های **دنیا** تنها گزارشی از عمل است ولی **نامه عمل انسان در آخرت**

- ✓ خود عمل و حقیقت و باطن عمل است.
- ✓ عقاید قلبی و نیت های درونی و خلقیات انسان ها را هم دربردارد.
- ✓ انسان در آن نامه عمل، تمام هویت خود را از بدو تولد، تا پایان زندگی و حتی زندگی در برزخ را در آن می یابد.

با توجه به چنین کارنامه ای، هر انسان نیکوکاری، به آنچه شایسته و لایق اوست، می رسد و هر گناهکاری نیز دقیقاً مطابق با عمل خود مجازات می شود. اصولاً پاداش ها و مجازات ها، **همان عمل خود انسان** هستند که در آخرت به صورت پاداش یا مجازات درآمده اند. نه چیزی خارج از آن. بنابراین به اندازه سرسوزنی به کسی ظلم نمی شود.

البته خداوند به نیکوکاران وعده داده که **ده برابر** بیشتر از عمل نیکی که انجام داده اند، به ایشان پاداش بدهد که این به خاطر **لطف و مهربانی خدا** به بندگان است.

۳. **عوامل بهشتی یا جهنمی شدن انسان:** با توجه به آیات قرآن گاهی بهشتیان از گناهکاران علت سقوط آنها را در آتش می پرسند. آنان می گویند:

- ما از نمازگزاران نبودیم
- بینوایان را هم اطعام نمی کردیم
- سرگرم لهو و لعب خود بودیم
- و روز قیامت را هم انکار می کردیم

تا اینکه مرگ به سراغمان آمد و دستمان از دنیا کوتاه شد.

گاهی نیز فرشتگان از دوزخیان می پرسند: مگر راهنما و انداز دهنده ای به سوی شما نیامد؟

آنان می گویند: چرا، آمد، اما ما آنان را **تکذیب کردیم** و گفتیم خدا چیزی نازل نکرده است.

سپس به فرشتگان می گویند:

- ❖ کاش به سخنان پیامبران گوش می دادیم
- ❖ و یا به ندای عقل خود عمل می کردیم
- ❖ و اگر چنین کرده بودیم اکنون در آتش نبودیم.

تفکر صفحه ۵۶

مجموعه این عوامل (عوامل بهشتی و جهنمی شدن) را می توان در دو دسته "حق خداوند" و "حق مردم" قرار داد. آنان که حق خدا و مردم را مراعات کرده، به بهشت می روند و آنان که این حق را زیر پا گذاشته اند، وارد جهنم می شوند. با توجه به مجموعه آیاتی که ترجمه آنان در جلسه دوم آمده نمونه هایی از حق خدا و حق مردم را یادداشت کنید.

حق خدا:

- ✓ نیت، عقیده و عمل فقط برای خدا باشد.
- ✓ برپاداشتن نماز
- ✓ سرگرم لهو و لعب نشدن
- ✓ انکار نکردن روز قیامت
- ✓ تکذیب نکردن پیامبران و آنچه بر ایشان نازل شده
- ✓ اطاعت از فرمان پیامبران و راهنمایان دین
- ✓ توجه به ندای عقل (سرمایه الهی) و پیروی صحیح از آن

حق مردم: بینوایان را با مال و ثروت شخصی اطعام دادن

نمونه سؤالات درس ششم

آیات

۱. با توجه به آیات قرآن مرحله اول قیامت با حوادثی همراه است؟ ۱. شنیده شده صدای مهیب ۲. مرگ اهل آسمان ها و زمین ۳. تغییر در ساختار زمین و آسمان ها

۲. آیا با فرا رسیدن مرحله اول تمام اهل آسمان و زمین می میرند؟ همه می میرند (فصعق من فی السماوات و من فی الارض) جز آنها که خداوند خواسته است. (الا من شاء الله) ولی بساط حیات در دنیا برچیده می شود.

۳. در مرحله اول قیامت چه تغییراتی در ساختار زمین و آسمان ها رخ می دهد؟ تحولی عظیم در آسمان ها و زمین رخ می دهد. خورشید در هم می پیچد و بی نور و تاریک می شود. آن همه ستاره ای که در آسمان می درخشید همه به یکباره تیره می شوند. زمین به شدت به لرزه در می آید و خرد می شود. کوه ها سخت در هم کوبیده شده و متلاشی می شوند و همچون ذرات گرد و غبار در هوا پراکنده می گردند. این تغییرات چنان گسترده و عمیق است که آسمان ها و زمین به آسمان ها و زمین دیگر که متناسب با قیامت و آخرت است، تبدیل می شوند.

۴. با توجه به آیات قرآن مرحله دوم قیامت با حوادثی همراه است؟ ۱. زنده شدن همه انسان ها (فاذا هم قیام ینظرون) ۲. آشکار شدن تمام حقایق (و اشرقت الارض بنور ربها) ۳. برپاشدن دادگاه عدل الهی (و قصی بینهم بالحق و هم لا یظلمون) ۴. حضور شاهدان و گواهان (وجیء بالنبین و الشهداء)

۵. در قرآن چه کسانی شاهدان روز قیامت معرفی شده اند؟ پیامبران و امامان – فرشتگان الهی – اعضای بدن انسان

۶. توجه انسان در قیامت به از دست رفتن چه چیزهایی است که سبب حسرت او می گردد؟ از دست دادن مال و ثروت و قدرت

۷. اعطای نعمات الهی در بهشت به اصحاب یمین (نامه عمل به دست راستشان داده شده) به چه دلیل است؟ به دلیل اعمالی که در گذشته (در دنیا) انجام داده اند. (بما اسلفتم فی الایام الخالیه)

۸. با توجه به آیات قرآن عوامل بهشتی و جهنمی شدن انسان ها در قیامت کدامند؟ این عوامل یا مربوط به حق خدا هستند مثل نماز خواندن و سرگرم لهو و لعب نشدن و پیامبران و کتاب های آسمانی و قیامت را تکذیب نکردن و سخن پیامبران الهی را اطاعت کردن و از سرمایه های الهی مثل عقل به خوبی استفاده کردن. و یا مربوط می شوند به حق مردم مثل اطعام نیازمندان و بینوایان.

۹. بدکاران وقتی نتیجه اعمال خود را می بینند به فرشتگان چه می گویند؟ کاش به سخنان پیامبران گوش می دادیم و یا به ندای عقل خود عمل می کردیم و اگر چنین کرده بودیم اکنون در آتش نبودیم.

کامل کردنی

۱۰. قرآن صدای مهیب در مرحله اول را می نامد. نفخ صور

۱۱. معیار سنجش اعمال انسان ها است. اعمال پیامبران و امامان علیهم السلام

۱۲. نامه عمل نیکوکاران را به دست و نامه عمل بدکاران را به دست آنها می دهند. راست/چپ

۱۳. شاهد و ناظر بر همه پیامبران و امت ها است. رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم

تعیین درستی یا نادرستی عبارات

۱۴. پیامبران و امامان علاوه بر قیامت در دنیا نیز شاهد اعمال و نیات ما هستند. درست

۱۵. انسان با ورود به عالم برزخ وارد زندگی ابدی شده است. نادرست

۱۶. در مرحله دوم وقایعی رخ می دهد تا صحنه داوری الهی فراهم شود و انسان ها آماده دریافت پاداش و کیفر شوند. درست

۱۷. یکی از حوادث مرحله اول قیامت برپاشدن دادگاه عدل الهی است. نادرست

۱۸. ارزش عمل انسان در روز قیامت بستگی دارد به اینکه چقدر به راه و روش پیامبران و امامان نزدیک بوده است. درست

کوتاه پاسخ

۱۹. بزرگ ترین واقعه جهان خلقت چیست؟ برپایی قیامت که با پایان دنیا رخ می دهد و انسان ها را وارد زندگی ابدی می کند.

۲۰. صدایی که ناگهانی اتفاق می افتد و همه را غافلگیر می کند چه نام دارد؟ نفخ صور

۲۱. در کدام مرحله صدای مهیب شنیده می شود؟ هم در مرحله اول و پیش از مرگ اهل آسمان ها و زمین و هم در مرحله دوم زمان زنده شدن همه انسان ها.

۲۲. در کدام مرحله و کدام قسمت بساط حیات موجودات برچیده می شود؟ در مرحله اول قسمت مرگ اهل آسمان ها و زمین.

جزوه آموزشی پایه دهم رشته ادبیات و علوم انسانی استان خوزستان شهرستان شوشتر
سال تحصیلی ۱۴۰۴/۱۴۰۵ خانم بومی
۲۳. چه چیزی در ترازوی عدل الهی سنجیده می شود؟ اعمال، افکار و نیت های انسان ها.

۲۴. چرا اعمال پیامبران و امامان معیار سنجش اعمال دیگر انسان ها است؟ زیرا اعمال آنان عین آن چیزی است که خدا به آن دستور داده است.

۲۵. ارزش عمل انسان ها در دادگاه عدل الهی بر چه اساس است؟ هر چه عمل انسان ها به اعمال پیامبران و امامان نزدیک تر باشد ارزش افزون تری دارد.

۲۶. بهترین گواهان قیامت چه کسانی هستند؟ چرا؟ پیامبران و امامان؛ زیرا در دنیا ظاهر و باطن اعمال انسان ها را دیده اند و از هر خطایی مصون و محفوظند.

۲۷. چرا بدکاران در قیامت سوگند دروغ می خورند؟ تلاش می کنند تا شاید خود را از مهلکه نجات دهند.

۲۸. وقتی بدکاران اعضای خود را سرزنش می کنند که چرا علیه شان شهادت می دهند اعضا چه پاسخ می دهند؟ می گویند: ما را خدایی به سخن آورد که هر چیزی را به سخن می آورد.

تشریحی

۲۹. نفخ صور در چه مرحله ای رخ می دهد؟ آن را توضیح دهید. در مرحله اول- نفخ صور صدای مهیب و سهمگینی است که آسمان ها و زمین را فرا می گیرد ناگهانی است و همه را غافلگیر می کند. و در مرحله دوم و زمان زنده شدن مجدد انسان ها دوباره صدای مهیب شنیده می شود.

۳۰. مرگ آسمان ها و زمین در چه مرحله ای رخ می دهد؟ آن را توضیح دهید. مرحله اول- همه اهل آسمان ها و زمین جز آنها که خدا خواسته می میرند و بساط حیات انسان و دیگر موجودات برچیده می شود.

۳۱. مرحله دوم با چه واقعه ای آغاز می شود آن را توضیح دهید. زنده شدن همه انسان ها- بار دیگر صدای سهمناک در عالم می پیچد و حیات مجدد انسان ها آغاز می شود. و در پیشگاه خداوند حاضر می گردند تا برای رسیدگی به حساب آماده شوند.

۳۲. از وقایع مرحله دوم "آشکار شدن تمام حقایق" را توضیح دهید. در آن روز با تابیدن نور حقیقت از جانب خداوند پرده ها کنار می رود و اسرار و حقایق عالم آشکار می شود و واقعیت همه چیز از جمله اعمال و رفتار و نیات انسان ها و واقعیت حوادث تلخ و شیرینی که در زمین اتفاق افتاده است آشکار می شود.

۳۳. از وقایع مرحله دوم "بر پا شدن دادگاه عدل الهی" را توضیح دهید. با آماده شدن صحنه قیامت، رسیدگی به اعمال آغاز می شود و ترازوهای ویژه ای که اعمال را می سنجند و ترازوهای عدل نام دارند، گذاشته می شوند. در ترازوی عدل الهی اعمال، افکار و نیت های انسان ها سنجیده می شود. اگر عملی حتی به اندازه ذره ای ناچیز باشد به حساب آن رسیدگی می شود. اعمال پیامبران و امامان معیار و میزان سنجش اعمال قرار می گیرد زیرا اعمال آنان عین آن چیزی است که خدا به آن دستور داده است؛ از این رو هر چه عمل انسان ها به راه و روش آنان نزدیک تر باشد، ارزش بیشتری خواهد داشت.

۳۴. از شاهدان قیامت "پیامبران و امامان" را توضیح دهید. ایشان همان گونه که در دنیا ناظر و شاهد بر اعمال انسان ها بوده اند، در روز قیامت نیز شاهدان دادگاه عدل الهی اند. و چون در دنیا ظاهر و باطن اعمال انسان ها را دیده اند و از هر خطایی مصون و محفوظند بهترین گواهان قیامت اند. رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم شاهد و ناظر بر همه پیامبران و امت هاست.

۳۵. از شاهدان قیامت "فرشتگان الهی" را توضیح دهید. فرشتگان الهی در طول زندگی انسان ها همواره مراقب آنها بوده اند و تمام اعمال آنها را ثبت و ضبط کرده اند.

۳۶. از شاهدان قیامت "اعضای بدن انسان" را توضیح دهید. بدکاران در قیامت سوگند دروغ می خورند تا شاید خود را از مهلکه نجات دهند. در این حال خداوند بر دهان آنها مهر خاموشی می زند و اعضا و جوارح آنها به اذن خدا شروع به سخن گفتن می کنند و علیه صاحب خود شهادت می دهند. بدکاران از این شهادت اعضا تعجب می کنند و با لحن سرزنش آمیز می پرسند چرا علیه ما شهادت می دهید؟ اعضای بدن آنها می گویند: ما را خدایی به سخن آورد که هر چیزی را به سخن می آورد.

۳۷. دادن کارنامه اعمال در قیامت بعد از چه مرحله است؟ پس از برپایی دادگاه عدل الهی و رسیدگی به عقاید و اعمال انسان ها و مشخص شدن سرنوشت آدمیان کارنامه اعمال داده می شود.

۳۸. نامه های دنیایی با نامه عمل انسان در قیامت چه تفاوت هایی دارد؟ تفاوت کلی دارد. نامه های این دنیا گزارشی از عمل است ولی نامه عمل انسان خود عمل و حقیقت و باطن عمل است و عقاید قلبی و نیت های درونی و خلیات انسان ها را هم دربردارد.

۳۹. چه چیزهایی در نامه عمل انسان ثبت می شود؟ تمام هویت انسان از بدو تولد، تا پایان زندگی و حتی زندگی در برزخ.

۴۰. آیا ممکن است در قیامت به کسی ظلم شود؟ چرا؟ خیر، هر انسان نیکوکاری، به آنچه شایسته و لایق اوست، می رسد و هر گناهکاری نیز دقیقاً مطابق با عمل خود مجازات می شود. اصولاً پاداش ها و مجازات ها، همان عمل خود انسان هستند که در آخرت به صورت پاداش یا مجازات درآمده اند. نه چیزی خارج از آن. بنابراین به اندازه سرسوزنی به کسی ظلم نمی شود. البته خداوند به نیکوکاران وعده داده که ده برابر بیشتر از عمل نیکی که انجام داده اند، به ایشان پاداش بدهد که این به خاطر لطف و مهربانی خدا به بندگان است.

تعیین پاسخ صحیح

۴۱. آن جا که "نامه عمل" خود و حقیقت عمل و آن جا که گزارشی از عمل باشد، به ترتیب معیار و ترسیم می شود و کنار رفتن پرده ها و آشکار شدن حوادثی که بر زمین گذشته است "مربوط به مرحله قیامت است.

الف. دنیا- آخرت- دوم ب. آخرت- دنیا- دوم ☆

۴۲. تغییر در ساختار زمین و آسمان ها در کدام مرحله قیامت اتفاق می افتد و به چه معناست؟

الف. اول- آسمان ها و زمین به آسمان ها و زمینی دیگر تبدیل می شوند. ☆

ب. دوم- آسمان ها و زمین به آسمان ها و زمینی دیگر تبدیل می شوند.

۴۳. با پایان یافتن دوران زندگی انسان ها در این جهان، بالا فاصله کدام حادثه اتفاق می افتد؟

الف. صدای مهیب و سهمگینی که ناگهانی رخ داده و همه را غافلگیر می کند. ☆

ب. حضور فرشتگان الهی و اعضا و جوارح بدن انسان که شاهدان هستند.

۴۴. بدکاران در روز قیامت با چه ترفندی سعی می کنند خود را از مهلکه نجات دهند و در این حال چگونه با آنان رفتار می شود؟

الف. توبه کردن- نامه اعمال افراد به آنها داده می شود.

ب. سوگند دروغ- اعضا و جوارح علیه صاحب خود شهادت می دهند. ☆

۴۵. ترتیب اتفاقات مرحله دوم قیامت در کدام مورد به درستی بیان شده است؟

الف. زنده شدن همه انسان ها- حضور شاهدان و گواهان- آشکار شدن تمام حقایق.

ب. آشکار شدن تمام حقایق - برپا شدن دادگاه عدل الهی- حضور شاهدان و گواهان. ☆